

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra sociální pedagogiky

Romové jako mediální téma

Bakalářská práce

Autor: Jitka Votavová
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika se zaměřením na etopedii
Vedoucí práce: Mgr. Gabriela Caltová-Hepnarová

UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ

Pedagogická fakulta

Akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení:	Jitka Votavová
Osobní číslo:	P12758
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Sociální pedagogika se zaměřením na etopedii
Název tématu:	Romové jako mediální téma
Zadávající katedra:	Katedra sociální pedagogiky

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í:

Předkládaná práce se zabývá mediálním obrazem Romů v internetových mutacích vybraných českých deníků a zahrnuje časové období jedné třetiny roku 2014. Romové jako téma zpravodajství představují v médiích specifickou oblast, kdy dochází ke zprostředkování informací o minoritě, které jsou konstruované perspektivou majority. Práce analyzuje kvantitativní metodou témata, v nichž Romové nejčastěji vystupují jako aktéři, a následně kvalitativní metodou, kdy se pokouší o obsahový rozbor mediálních zpráv a také zodpovědět otázku, zda a případně jakým způsobem dochází k reprodukování stereotypů o romské menšině v ČR prostřednictvím médií. Zároveň se práce pokusí nastínit možnosti využití těchto poznatků v rámci sociální pedagogiky.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce:

Seznam odborné literatury:

Vedoucí diplomové práce:	Mgr. Gabriela Caltová Hepnarová Katedra sociální pedagogiky
--------------------------	---

Datum zadání diplomové práce: **7.1.2014**

Termín odevzdání diplomové práce: **20.3.2015**

L.S.

doc. PhDr. Pavel Vacek, Ph.D.
děkan

Mgr. Iva Junová, Ph.D.
vedoucí katedry

dne

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucí bakalářské práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne .....

.....

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji Mgr. Gabriele Caltové Hepnarové za odborné vedení, podporu, inspirativní podněty a poskytování rad během psaní bakalářské práce.

Anotace

VOTAVOVÁ, Jitka. *Romové jako mediální téma*. Hradec Králové, 2015. 49 s.

Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové. Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Gabriela CALTOVÁ HEPNAROVÁ

Předkládaná práce se zabývá mediálním obrazem Romů v internetových mutacích vybraných českých deníků a zahrnuje časové období jedné třetiny roku 2014. Romové jako téma zpravodajství představují v médiích specifickou oblast, kdy dochází ke zprostředkování informací o minoritě, které jsou konstruované perspektivou majority. Práce analyzuje kvantitativní metodou témata, v nichž Romové nejčastěji vystupují jako aktéři, a následně kvalitativní metodou, kdy se pokouší o obsahový rozbor mediálních zpráv a také zodpovědět otázku, zda a případně jakým způsobem dochází k reprodukování stereotypů o romské menšině v ČR prostřednictvím médií. Zároveň se práce pokusí nastínit možnosti využití těchto poznatků v rámci sociální pedagogiky.

Klíčová slova

Romové, média, minorita, stereotypy, analýza mediálního obrazu

Annotation

The work deals with media coverage of Roma people in internet versions of selected Czech news sites and covers a time period of the one third of 2014. Roma as a theme in the media coverage represent a specific field, when information about the minority - that are designed by a perspective of the majority – are mediated to readers/viewers. The bachelor's work analyses topics in which Roma are most often appear as actors via quantitative method, followed by a qualitative method, which attempts to analyze media reports and also answer the question whether and alternatively how stereotypes about the Roma minority in the Czech Republic are reproduced through the media. The work also attempts to outline the possibility of using this knowledge in the context of social pedagogy.

Kyewords

Roma, media, minority, stereotypes, analysis of media image

OBSAH

1 Úvod.....	8
2 Literární rešerše	10
3 Cíl práce, volba metodologie a způsob řešení.....	12
3.1 Metodologická východiska.....	12
4 Mediální obraz Romů	15
4.1 Otázka objektivitv v médiích	15
4.2 Stereotypy reprodukováné v médiích.....	17
4.3 Mikroagrese a její projevy v médiích.....	19
4.4 Otázka zveřejňování etnicity v médiích	23
5 Přínos tématu pro sociální pedagogiku.....	29
5.1 Stručný nástin historického vývoje sociální pedagogiky	29
5.2 Zaměření sociální pedagogiky.....	30
5.3 Využití analýzy médií v sociální pedagogice.....	31
6 Obsahová analýza vybraných mediálních zpráv	34
6.1 Hypotéza č. 1	36
6.2 Hypotéza č. 2.....	39
6.3 Hypotéza č.3	41
7 Závěr.....	44
Seznam literatury	46
Seznam příloh	50

1 Úvod

Předkládaná práce se zabývá analýzou mediálního obrazu romské¹ menšiny v České republice. V situaci, kdy výsledky posledního šetření veřejného mínění na toto téma, uveřejněného Sociologickým ústavem Akademie věd ČR, ukazují alarmující skutečnost – tedy že 87% respondentů považuje soužití s Romy za špatné a pouze 9% z dotazovaných by ho označilo za dobré [Červenka, CVVM, Sociologický ústav AV ČR, 2013] - je nezbytné věnovat pozornost také tomu, jakým způsobem o romské menšině informují česká média, jelikož média jako taková významným způsobem formují postoje příjemců zpráv.

Důvodem ke zvýšené pozornosti je i detailnější analýza výsledků šetření, z níž vyplývá, že neromská populace hodnotí soužití s Romy lépe v tom případě, pokud žijí na jednom místě a běžně se setkávají [Tisková zpráva *Romové a soužití s nimi očima české veřejnosti – duben 2013*, str. 3]. Pro 37% dotázaných, v blízkosti jejichž bydliště žijí Romové, je soužití s Romy hodnoceno jako dobré.

Dle názoru autorky práce zde prostřednictvím výše popsaného nepoměru propouští na povrch skutečnost, že osoby, které nemají ve svém blízkém okolí možnost přímého kontaktu s Romy, si do velké míry utvářejí názor na základě zobrazování romské menšiny masovými médii.

Přestože existuje mnoho různých přístupů a názorů na míru vlivu médií na utváření veřejného mínění a dopadu na příjemce mediálních zpráv, přiklání se autorka společně s představiteli kritické teorie, jako je Jürgen Habermas [2000] k tomu, že působení médií na člověka, jeho náhled na svět a reprodukování stereotypů (a v makrorovině na chod společnosti) je významné a to, jakým způsobem masová média informují o společenských jevech, formuje do značné míry vnímání daného jevu. Výrazně negativní názory majoritní společnosti vůči romské menšině mohou tak být umocňovány a druhotně ospravedlňovány právě charakterem informování a volbou zveřejňovaných zpráv.

S oporou o zdroje informací je cílem předkládané bakalářské práce analýza toho, jakým způsobem zobrazují nejčtenější česká zpravodajská on-line média, konkrétně pět

---

1 V práci autorka používá označení Rom – Romové, tedy endoetnonym, které si 8. 4. 1971 účastníci prvního mezinárodního romského kongresu nedaleko Londýna v rámci etnoemancipačního procesu zvolili jako oficiální pojmenování všech příslušníků romského etnika. Představitelé československé Romské občanské iniciativy měli možnost toto deklarovat až s příchodem listopadu 1989.

z nich dle hodnocení výzkumu Sdružení pro internetový rozvoj, Romy, v jakých souvislostech jsou Romové zmiňováni nejčastěji a reflektovat možné dopady takového zobrazování na příjemce zpráv a v této souvislosti se dotknout možností využití těchto poznatků např. v multikulturní výchově a mediální výchově.

Autorka práce se domnívá, že sociální pedagogové by měli být obeznámeni s klíčovými souvislostmi, které formují prostředí, v němž budou výchovně působit. A zvláště v situacích, kdy se jim naskytne příležitost pracovat s etnicky rozrůzněnou skupinou. Z tohoto důvodu je zásadní, aby sociální pedagogové byli schopni podchytit zvýšené riziko nežádoucích jevů, jako jsou xenofobní a rasistické postoje, a preventivně jim předcházet také podporou rozvoje kritického přístupu k mediálním obsahům. Jmenované negativní společenské fenomény zároveň ovlivňují sebevímání těch, kteří jsou objektem takového jednání, což může zvláště u dětí a mládeže ohrozit jejich zdravý osobnostní rozvoj.

Bakalářskou práci je možné rozčlenit do dvou částí. První se věnuje teoretickému pozadí, druhá pak staví na příkladu empirického výzkumu. V rámci teoretického oddílu představuje koncepty sociální a mediální konstrukce reality, teoretické pojetí zobrazování etnických menšin v médiích a jeho specifik a problematiky reprodukce stereotypů a stigmatizace a také se pokouší seznámit čtenáře s výsledky výzkumů zobrazování romské menšiny v českém prostředí. Výzkumný oddíl pak prezentuje postup a výsledky kvantitativní analýzy mediálních obsahů článků, k nimž měla autorka práce přístup prostřednictvím mediálního archivu NEWTON Media a.s. – Mediasearch a jež zachycují období duben až červenec 2014.

2 Literární rešerše

Zdroje, z nichž autorka práce čerpala a které jí sloužily jako vědomostní základna, je možné rozlišit do dvou kategorií. Klíčovými prameny pro tu část, v níž se věnuje rozboru mediálního světa, principů jeho fungování a dopadu na jedince i společnost, jsou klasická díla předních představitelů **kritické teorie**, konkrétně *frankfurtské školy*, mezi nimiž je nutné zmínit jména Max Horkheimer, Theodor Adorno či Jürgen Habermas. Reflektují a boří totiž do jisté míry dodnes zažitý omyl osvícenského přesvědčení o tom, že člověk drží nad svým životem a vnímáním okolního světa neomezenou moc, která spočívá v jeho rozumu. A zároveň kritizují v kontextu hospodářských změn proces degradace kulturních hodnot na směnné produkty sloužící k uspokojování pokleslých potřeb. Kritiku úlohy médií ve společnosti založili na představě publika jakožto převážně pasivního a ovlivnitelného příjemce mediovaných zpráv, přičemž toto pojetí vycházelo z tehdy stále poměrně čerstvé a trpké zkušenosti účinků nacistické propagandy během druhé světové války a také prudké komercializace americké kultury.

V práci ale její autorka využívá poznatků také školy, která na tu frankfurtskou navázala a v mnohém ji oponuje – jedná se o *birminghamskou linii* v čele se Stuartem Hallem. Ta obrátila pozornost od původního zájmu frankfurtské školy o kritické zkoumání ideologické nadvlády mediálních domů ke zkoumání publika, které je zvláště od 60.let 20.století považováno spíše za aktivního činitele, a „čtení“ mediálních sdělení.

Velmi cenným vodítkem, pokud jde o výchozí rovinu sociologického tázání v kontextu moderní společnosti a toho, co lidé rozumí realitou, zde byla Bergerova a Luckmannova kniha *Sociální konstrukce reality*. Do světa mediálních teorií a jejich role v moderním světě autorku uvedla Jiráková a Köpplové publikace *Masová média*. Kniha *Vliv elektronických médií na sociální chování* od Meyrowitze pak umožnila vhled do problematiky dopadu nových médií na současného člověka. V neposlední řadě byla velmi podnětná publikace kolektivu českých autorů *Analýza obsahu mediálních sdělení*.

Do druhé kategorie pramenů, z kterých autorka práce vycházela, spadají publikace věnující se problematice soužití české většiny a romské menšiny, Romům v kontextu prostoru České republiky jako takovým a problematice přístupu médií k této menšině spolu se stereotypy, které jsou reprodukovány prostřednictvím mediálního působení. Jedná se o následující díla - Nečasovu publikaci *Romové v České republice*

včera a dnes, knihu Pavla Říčana *S Romy žít budeme – jde o to jak* a další. Vedle toho byly autorce velmi nápomocné analytické texty, články ve sbornících a případové studie vzešlé nejčastěji z nakladatelství Masarykovy univerzity v Brně jako např. Sedlákové disertační práce *Obraz Romů v televizním zpravodajství – příklad mediální konstrukce reality* a texty uvedené v úvodu, tedy vzešlé z vybraných neziskových organizací pracujících s romskou menšinou u nás.

Tématem zobrazování Romů a romské menšiny v médiích v českém (československém) prostoru se zabývají například Homoláč, Karhanová, Nekvapil [2003]. Vhled do této problematiky poskytují také různé více či méně podrobné texty a analýzy neziskových organizací působících na poli podpory a zlepšování soužití romské menšiny a většinové společnosti „bílých Čechů“². Významné místo mezi nimi zastává určitě produkce organizace Člověk v tísni – společnost při ČT, o.p.s. a na příklad jejich text *Očernění: etnické stereotypy v médiích* Hany Čápové a kolektivu [2003].

Neměl by zde být opomenut ještě jeden pro předkládanou práci klíčový text, kterým je *Analýza mediálního zobrazení Romů v českých médiích od začátku července 2011 do konce května 2012* zpracovaná Martinou Křížkovou pro vládní Agenturu pro sociální začleňování. Tato analýza byla prvotním impulsem pro volbu tématu této bakalářské práce a poskytla mnoho cenných informací a vodítek nejen věcné povahy, ale také inspiraci pro vlastní koncepci předkládané práce.

---

² Při snaze rozlišit romskou menšinu a „zbylou“ českou většinu autorka naráží na terminologický problém spočívající v tom, že se vedle sebe tradičně staví dvě nesourodé kategorie – etnicita a národnost či v této souvislosti spíše občanství. Romové žijící na území České republiky jsou povětšinou také občané ČR, čili Češi, a zároveň ne všichni neromští Češi jsou „etnickými“ či „národnostními“ Čechy. Otázka, co znamená – a zda vůbec existuje - „čistý Čech“, je vzhledem k dlouhodobému prolínání lidských skupin na našem území na jinou diskuzi. Pro zjednodušení bude autorka používat na místech, kde je potřeba rozlišit romskou menšinu a ostatní část populace žijící na území ČR, pojmy jako neromská část české populace, většinová společnost, „bílá“ většina.

3 Cíl práce, volba metodologie a způsob řešení

Jak bylo zmíněno výše, cílem práce je hlouběji proniknout do toho, jakým způsobem zobrazují nejčtenější česká média příslušníky romské menšiny, resp. romskou menšinu jako celek, v jakých souvislostech jsou Romové zmiňováni nejčastěji. Zároveň se autorka práce pokouší o reflexi možných dopadů takového zobrazování na příjemce zpráv a v této souvislosti naznačit možnosti využití těchto poznatků v rámci sociální pedagogiky, konkrétně např. v multikulturní výchově a mediální výchově.

Média tvoří významnou součást života moderního člověka, která má mimo jiné schopnost zásadním způsobem formovat jeho názory a pohled na okolní svět. Zároveň se skladbou zvolených informací a formou, jakou jsou prezentovány divákům/čtenářům, mohou silně podílet na šíření stereotypů. Autorka se pokusila zjistit, zda se vybraná česká média skutečně podílejí na stereotypizaci romské menšiny tím, že o ní informují převážně v souvislostech omezených na určitá negativní témata. Svou prací navazuje na výsledky výzkumu, který provedla Agentura pro sociální začleňování ve své *Analýze mediálního zobrazení Romů v českých médiích od začátku července 2011 do konce května 2012*.

3.1 Metodologická východiska

Základní výzkumnou technikou, prostřednictvím které chce autorka bakalářské práce dosáhnout zvoleného cíle, bude kvantitativní obsahová analýza mediálních obsahů. Tu lze řešit různými způsoby, obvykle se ale výzkumníci přiklánějí buď k **hermeneutické analýze**, která skrze velice důkladný rozbor několika málo mediálních obsahů proniká do jejich hloubky a snaží se odkrýt skryté vztahy a intence, nebo ke **kvantitativní obsahové analýze**, která na základě zpracování většího množství mediálních obsahů přináší kvantitativní měřitelný obraz [Schultz et al., 2004]. K dosažení cíle, který si autorka v práci stanovila, vybrala druhou cestu.

Obsahová analýza mediálních produktů je vysoce strukturovaný a selektivní výzkumný proces, který umožňuje kvantitativní, systematickou a intersubjektivně ověřitelnou analýzu zjevných mediálních dokumentů. Pro účely této práce a potřeby zvolených hypotéz (viz kapitola 6 Analýza mediálních obsahů – obsahová analýza vybraných mediálních zpráv) autorka vybrala sémantickou obsahovou analýzu, tedy analýzu témat.

Předností obsahové analýzy je její aplikovatelnost na různé druhy obsahů komunikace mediované jako text nebo obraz. Umožňuje analyzovat i velké množiny textů a dalších mediovaných obsahů a statisticky je zpracovávat. Zároveň je možné dosáhnout širokého zobecnění [Dvořáková, 2010:95-96].

Výzkumný proces obecně je několikastupňový, přičemž posloupnost v ideální podobě vypadá následovně:

Na začátku výzkumného postupu stojí volba výzkumného tématu. Jak autorka již předestřela na začátku kapitoly, tím je pro ni otázka, jak česká média zobrazují Romy. Dalším krokem je formulace výzkumných hypotéz a tzv. operacionalizace, tedy vypracování metody, která vede k zodpovězení zvoleného úkolu. V tomto případě jde o postup, v rámci kterého převádíme danou hypotézu na ověřitelné měřitelné hodnoty, abychom zjistili, zda platí či nikoli. Následuje fáze vymezení výběrového souboru dat (typ médií apod.) a úrovně analýzy (zda hledáme slova, fráze, témata, sémantické jednotky atd.). Na základě percepce výzkumných jednotek, tedy zpravodajských příspěvků, bude proveden popis textů na základě kategorií, tedy tříd nadřazených pojmů, které abstrahují obsah do určitého významového systému.

Merten [1995] vymezuje kritéria pro určení kategorií v sémantické obsahové analýze takto:

- schéma kategorií má být teoreticky odvozeno, tj. má odpovídat cílům výzkumu,
- schéma kategorií má být úplné, tj. má postačovat k zachycení všech možných obsahů,
- kategorie mají být navrženy jako vzájemně se vylučující,
- kategorie mají být navzájem nezávislé,
- kategorie mají vycházet z jednotného třídícího principu,
- kategorie mají být definovány jednoznačně.

Dalším krokem je tzv. kódování, neboli schéma jednotek v kategoriích podle frekvence výskytu zvolených jednotek. Na závěr přichází vyhodnocení. K evaluaci by měl sloužit záznam obsahující osnovu pracovního postupu např. v podobě záznamové tabulky [Dvořáková, 2010:98].

Jednotlivé fáze výzkumu se v praxi často kumulují v čase, prolínají se a výzkumník by měl být schopen počítat s tím, že se v průběhu procesu objeví nová zjištění, která ho opět vrátí k předchozím fázím.

Autorka v předkládané práci tedy mapuje pomocí kvantitativní analýzy mediálních obsahů charakter zpravodajství, v němž figurují Romové. Vybrala pět českých internetových zpravodajských serverů (Novinky.cz, iDnes.cz, Nova.cz/TN.cz, Aktualne.cz a Denik.cz), které podle pravidelných zpráv vydávaných v rámci výzkumného projektu „NetMonitor“ Sdružení pro internetový rozvoj patří k nejnavštěvovanějším v České republice [SPIR – NetMonitor, Gemius & Mediaresearch. Výzkum návštěvnosti internetu v České republice, 2014].

Vybrané zpravodajské servery pak byly sledované v časovém období od dubna do července roku 2014.

Předmětem výzkumného zaměření, jak je avizováno výše, jsou zpravodajské výstupy v podobě písemných zpráv. Zpravodajským produktem jsou zde pak chápány ty mediální obsahy, které jsou danými médii za zpravodajské označeny, např. na základě rubriky.

Analyzovaný výzkumný vzorek článků získala autorka práce prostřednictvím mediálního archivu NEWTON Media a.s. – Mediasearch, který disponuje archivem zpráv v plném znění až do roku 1996 a mimo jiné provádí mediální analýzy internetu, a sociálních sítí. Výhoda tohoto mediálního archivu spočívá v možnostech rozšířeného vyhledávání, kde je možné navolit vedle klíčových slov také časové ohraničení a autora, dále vymežit druhy mediálních forem (tisk, internet, televize, rozhlas), místo (celostátní média, regionální média), druh či více druhů novinářského žánru a konkrétní mediální tituly.

Stanovení hypotéz, průběh vlastní analýzy vybraných zpravodajských jednotek a její výsledky jsou popsány v kapitole 6 a 7.

4 Mediální obraz Romů

*O čačipen nane jekh. - Pravda není jedna.
(romské přísloví)*

4.1 Otázka objektivit v médiích

Otázka, jaký panuje vztah mezi mediální produkcí a realitou, o níž má být objektivně referováno, představuje ve studiu médií jednu ze základních. *Mediální skutečnost*, tedy to, co je prostřednictvím médií vysíláno směrem ke konzumentovi těchto obsahů, a *sociální skutečnost*, tedy to, jak každý jednatel interpretuje svět kolem sebe, jsou kulturně a historicky podmíněné *konstrukce reality*. Každý člověk si je dále interpretuje na základě sdílení v rámci společnosti a „navzájem [se] doplňují, ovlivňují, popírají, konkurují si – a ve svém úhrnu tvoří základ zkušenosti, s jejíž pomocí se člověk vztahuje ke svému okolí, formuluje si soudy o ostatních lidech, odhaduje svoje šance na uplatnění ve společnosti, rizika, perspektivy apod.“ [Jirák, Köpplová 2009:286]

Mediální pracovníci jsou stále jen lidé a lidský faktor znamená omylnost a podmíněnost mediálních produktů, které vidáme na obrazovkách, slyšíme v rádiu a čítáme v novinách či na internetu. Často proklamovaná snaha o objektivitu, vyváženost a názorovou neutralitu je tedy chvályhodná a potřebná, ale objektivita jako taková představuje podle mnohých mediálních kritiků a badatelů nedosažitelný ideál, případně ideologicky tvarovatelný nástroj k udržení hegemonie [Breed 1955, Kunczik, Zipfel 2001, McNair 2004]. To by ovšem nemělo být důvodem k rezignaci na úsilí k ideálu se alespoň přiblížit.

Mediální domy zaštiťují objektivitou své zpravodajské produkty, čímž se novinářům často přisuzuje privilegovaná role zprostředkovatele *pravdy*. Požadavek na „objektivní a vyvážené informace nezbytné pro svobodné vytváření názorů“ a na oddělení hodnotících komentářů od zpravodajství je dokonce zakotven v zákoně o rozhlasovém a televizním vysílání (§ 31 odst. 2 zákona č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů).

Lidsky dosažitelným výsekem problematiky objektivit je *snaha* o co nejpřesnější, nejucelenější, vyvážené a pokud možno nestranné a faktické zprostředkování informací, které by měly být příjemcem zprávy ověřitelné.

Tomu v moderní době pomáhají technicky stále dokonalejší záznamové přístroje, které dokážou velmi věrohodně zachytit obraz i zvuk události, která je předmětem mediálních produktů. Přesto už samotný předvýběr, ať už záměrný nebo nereflektovaný, toho, co má být příjemci zprostředkováno, představuje součást konstruování obrazu o světě kolem nás. Některému tématu je tak mediálními pracovníky na základě jejich osobních postojů (a postojů jejich nadřízených, případně zaměření daného média) přikládána větší pozornost či váha než jiným. Stejně tak fotograf je schopný zabrat jen částečný výsek svého zorného pole ... A jak uvádí Jiráček a Köpplová: *„Zpravodajství očividně inklinuje k prezentaci společenských špiček a oficiálních prohlášení jako svých zdrojů, nerovnoměrně rozkládá pozornost mezi příslušníky elit, podporuje ustavené rozložení moci, tíhne k etnocentrickému obrazu, odráží maskulinní vidění světa, marginalizuje či definuje jako raritu příslušníky menšin, subkultur apod.“* [2009: 313]

Výše líčené mediální jevy popisuje teorie agenda-setting (teorie nastolování agendy), kterou v 60. letech představili Maxwell McCombs a Donald Shaw. Teorie pracuje s předpokladem o značném vlivu médií na příjemce zpráv a dává do souvztažnosti mediálně zprostředkovávané obrazy světa a tendence a motivy těch, kteří mediální obraz vytvářejí.

Klíčový proces teorie nastolování agendy se týká přenosu *významnosti* nějaké události či tématu z mediální agendy do agendy veřejné - společenské. Výběr tématu, délka nebo prostor na stránce jemu věnovaný, frekvence, s jakou se téma v médiích opakovaně objevuje, co je v rámci tématu zdůrazňováno, jaké výrazivo je zvoleno apod., podle tohoto konceptu předznamenává, o čem a jakým způsobem se bude ve společnosti „hovořit“.

Pojem významnost je přitom velmi subjektivní, případně podléhá společenským trendům a často také tlakům zájmových skupin a veřejnému mínění.

Teorie nastolování agendy ovšem neimplikuje předpoklad, že média mají zároveň určující vliv na to, jaký názor příjemci k danému tématu zaujmou. Dá se ale předpokládat, jak dokládá například Entman [2007], že vliv médií se nemusí omezit jen na vyzdvížení či upozadování určitých témat, ale zároveň se značným způsobem mohou podílet i na utváření názorů jednotlivců.

Budeme-li souhlasit s touto myšlenkou, musíme médiím přiznat velmi mocnou a zneužitelnou zbraň. V takovém případě je více než žádoucí, aby mediální tvůrci přistupovali ke zprostředkovávání informací a jeho formě obezřetně a zodpovědně

a zároveň aby si i příjemci zprostředkovaných zpráv byli vědomi těchto možných vlivů a mediální obsahy přijímali kriticky.

4.2 Stereotypy reprodukované v médiích

Stereotypy představují spolu s předsudky kategorií lidských postojů, které mají relativně stálou povahu a zároveň obsahují více či méně silný emocionální prvek. Někteří odborníci mezi oběma kategoriemi v podstatě nerozlišují, ale častěji je předsudek chápán jako negativní stereotyp, zatímco stereotyp může být i neutrální nebo pozitivní.

Byla by tedy chyba domnívat se, že stereotyp představuje vždy negativní kategorii. Stereotypy stejně jako předsudky jsou běžnou součástí našich životů, která nám usnadňuje orientaci ve světě a rozhodování. Zároveň ale vychází ze zjednodušování a generalizace jevů na základě vlastních zkušeností nebo – a to podle některých odborníků uvedených níže častěji – zprostředkovaně. Jsou to tedy jakési kulturně a historicky determinované šablony uvažování.

Pokud ale člověk předsudečně zevšeobecňuje a přisuzuje určité *charakterové vlastnosti* druhému, aniž by ho doopravdy znal – hodnotí ho a klasifikuje - jen na základě jeho vzhledu nebo domnělé či reálné příslušnosti k nějaké skupině, může se dopustit fatálně chybného úsudku. Stereotypy bývají na úrovni jednotlivců zdrojem zjednodušujících, zobecňujících a neověřitelných soudů a v obecnější rovině „*reprezentují mocenské vztahy, napětí a konflikty, které jsou za nimi skryty*“ [Jirák, Köpplová 2009:299]. Stereotypní uvažování má znaky předsudečného čili předem zformovaného rigidního vnímání světa a podporuje jeho rozlišování na privilegovanou kategorii „*my*“ a druhou kategorii „*oni*“, kdy se prostřednictvím sdílených postojů, strachů a očekávání identifikujeme s určitým společenstvím a zároveň se pod jejich vlivem sociálně přizpůsobujeme. Stereotypy jsou nástrojem sociálního vylučování a klasifikace těch, kteří jsou *jiní*, kteří jsou „*oni*“ – tedy objekt stereotypního myšlení. Zpětně takové rozdělení působí jako sebezpotvrzování, legitimizování moci a pocitu „*normálnosti*“ vlastní skupiny.

Americký novinář Walter Lippmann již v roce 1922 popisuje ve své slavné knize *Public opinion* úlohu stereotypů v moderní společnosti. Ukazuje, že vnější svět z velké části nevnímáme bezprostředně a nezprostředkovaně, ale naopak skrze výchovu, autority a médii předávané obrazy světa v rámci procesu socializace a enkulturace.

„*For the most part we do not first see, and then define, we define first and then see.*“³ A svět vymezujeme právě především pojmy, které pro nás již připravila společnost a kultura, do níž jsme se narodili [Lippmann 1922: 81]. Přímá zkušenost tedy ve vytváření a internalizování stereotypů nehraje primární roli. Bývají mezi lidmi přebírány a „děděny“ ve smyslu udržování se tradicí a sdílením napříč generacemi [Nekonečný 1997].

Výkladu pojmů stereotyp a stereotypizování se věnuje například také Thomas Luckmann spolu s Peterem Bergerem při výkladu sociální konstrukce reality [Luckmann, Berger 1999], představitel birminghamské školy Stuart Hall [1997 a 1999] a ve svém stěžejním díle *O povaze předsudků* také přední americký psycholog Gordon Allport [1958, v českém jazyce 2004].

Pokud jde konkrétně o etnické předsudky a stereotypy, mívají podle Allporta obvykle odmítavý náboj. Člověk ve spojitosti s objektem/skupinou objektů, ke kterému váže předsudečné, stereotypní smýšlení, selektuje informace o takovém objektu/skupině objektů a redukuje je často pouze na ty negativní, jenž následně zveličuje a generalizuje. „*Jen málo pozornosti (nebo vůbec žádnou) věnujeme rozdílům mezi jednotlivci a přehlízíme důležitou skutečnost, že černocho X, náš soused, není černocho Y, kterého z dobrých a dostatečných důvodů nemáme rádi.*“ [2004: 39] Místo černocho si v našem českém kontextu můžeme dosadit Roma, princip zůstává stejný.

Stereotypy bývají také velmi odolné vůči protikladným postojům a skutečnostem, které důvody pro existenci konkrétního stereotypu popírají a odporují mu. Navíc „*[j]estliže je stereotyp pevně zakořeněn, naše pozornost je přitahována k faktům, která jej podporují, a opomíjí jevy protikladné.*“ [Sedláková 2002: 135] Z toho můžeme usuzovat obrácenou logikou, že se mnohá „mainstreamová“ média snaží svým čtenářům dát to, co si přejí číst. Stereotypní a vzhledem k zastoupení ve společnosti nepoměrné zobrazování menšin v médiích tedy signifikantně odráží převažující trendy ve společnosti, vztahy mezi dominující skupinou a těmi *druhými*.

Ani svět médií, který stojí na práci konkrétních lidí s vlastními soubory stereotypů a předsudků, tedy není proti těmto lidským kategoriím imunní. A druhotně za pomoci médií dochází k přebírání a utvrzování některých dalších stereotypů, jak k tomu J. Jiráček a B. Köpplová trefně uvádějí: „*Zvláště tam, kde publikum nemá vlastní zkušenost s nějakou skupinou, je velmi pravděpodobné, že bude považovat za*

---

³ Volný překlad autorky J.V.: „*Většinou nedochází k tomu, že bychom nejdřív viděli a teprve pak definovali, nejdřív definujeme a až potom vidíme.*“ [Lippmann 1922: 81]

„skutečnost“ to, co si o této skupině „myslí“ ostatní, resp. co o ní nabízejí média. Tak dochází za podpory médií ke stereotypizaci rozličných skupin a vzniku stereotypů.“ [2009: 299]

Jinými slovy a ve vztahu k tématu této práce, pokud média v převážné míře ukazují příslušníky romské menšiny ve stereotypně negativních souvislostech, například jako agresivní pachatele krádeží, jako problematické elementy, kdekoli se objeví, odmítající pracovat a začlenit se do řádné společnosti, podílejí se na posilování konstruktů obrazu sociální reality, který příjemci mediálních obsahů mohou stejně tak ve zvýšené míře považovat za obraz skutečnosti.⁴

Takové vysvětlení koresponduje s výsledky šetření Centra pro výzkum veřejného mínění Sociologického ústavu AV ČR „Romové a soužití s nimi očima české veřejnosti“, o kterém se autorka práce zmínila již v úvodu. Na základě osobních rozhovorů s tisícovkou respondentů vyplynulo, že „soužití Romů s neromskou populací v místě, kde sami žijí, hodnotí lidé poněkud příznivěji, než soužití v České republice, i když i zde negativní hodnocení převažuje nad pozitivním“ [Tisková zpráva *Romové a soužití s nimi očima české veřejnosti – duben 2013*, str. 3]. Pro 37% dotázaných, v blízkosti jejichž bydliště žijí Romové, je soužití s Romy hodnoceno jako dobré.

4.3 Mikroagrese a její projevy v médiích

Specifickým projevem diskriminace, a potažmo stereotypního uvažování, je tzv. mikroagresivita. Jedná se o termín⁵, který označuje jemnější, nenápadnější formy předpojatosti a stereotypního postoje vůči druhému člověku/skupině lidí na základě jeho/jejich reálné či domnělé příslušnosti k rase, etniku, národu, sexuální či náboženské menšině a věkové kategorii. Mikroagrese, která může být vědomá i neúmyslná, nabývá podobu neadekvátní generalizace (kolektivní vina), bagatelizování, ironie, ponižování a zesměšňování, reprodukování rasistických projevů, aniž by byly jasně označeny za rasistické a nebezpečné apod..

Definice **rasové mikroagrese**⁶ uvedená v odborném textu *Racial Microaggressions in Everyday Life* od Deralda Wing Sue et al. [2007:71] zní: „*Racial*

---

⁴ Zároveň je v této souvislosti potřeba poznamenat, že takto deformovaný a degradovaný obraz heterogenní skupiny lidí do negativně vnímaného jakoby jednolitého etnika jen s pozitivními výjimkami významně dopadá i na samotné příslušníky této skupiny a jejich sebepojetí. Více např. etiketizační teorie (teorie labellingu), kterou rozpracovávali například Howard S. Becker, Charles Lemert či Kai T. Erikson.

⁵ Jako první termín použil v roce 1970 americký psychiatr Chester M. Pierce.

⁶ Problematiku mikroagresivních projevů ve spojitosti s LGBT komunitou rozpracovává například americký psycholog Kevin Leo Yabut Nadal [2013].

*microaggressions are brief and commonplace daily verbal, behavioral, or environmental indignities, whether intentional or unintentional, that communicate hostile, derogatory, or negative racial slights and insults towards people of color.*⁷

Jádro textu, v jehož úvodu je výše uvedená definice k nalezení, se zabývá dopadem nereflktovaných jemných forem stereotypů a předsudků – mikroagrese - v praxi bílých amerických klinických terapeutů a psychologů, k nimž docházejí klienti různých ras/etnik/národností, a ve vedení terapeutického procesu. Autoři na tomto konkrétním pozadí ovšem popisují stereotypizační procesy, které jsou vztažitelné na příslušníky dominantní skupiny ve společnosti a jejich přístup k příslušníkům marginalizovaných skupin, tedy například romské menšiny. Je ovšem důležité artikulovat i skutečnost, že tyto procesy samozřejmě probíhají také obráceně a interetnicky.

Procesu jakéhosi zjemňování rasismu po druhé světové válce si odborníci začali více všímat od 70.let 20.století. Jeho skrytější nevyslovené formy se objevují pod pojmy jako moderní či symbolický rasismus.

S méně zjevnou, často také neuvědomovanou a zautomatizovanou podobou aplikování předsudečného přístupu a vysílání ponižujících a urážlivých signálů směrem k příslušníkům marginalizovaných skupin se výzkumníci ale musí potýkat s problematickým identifikováním tohoto jevu právě pro jeho neuchopitelnost, skrytost, subtilnost. Autoři výše zmíněného odborného článku přitom paradoxně uvádějí, že opakovaně zažívaná zkušenost s mikroagresí ze strany oficiálních autorit, ale přicházející i z běžného okolí, může mít u obětí takového chování významnější podíl na utváření negativního sebepojetí a posilování pocitu frustrace než projevy otevřeného rasismu [2007:77].

Mikroagrese může nabývat rozličných konkrétních pro mnohé příslušníky dominantní společnosti téměř nezachytitelných podob (přezíravý pohled, gesto, použitý termín, tón hlasu, vytištěný urážlivý vtip na nástěnce v práci apod.), ale pro člověka, proti které je namířena, představuje zdroj nejistoty, podezření, že zde není něco v pořádku. Zůstává v něm pocit pohrdání jeho osobou, aniž by to často uměl přesně pojmenovat. Pokud jsou ale takové zkušenosti na denním pořádku, může je paradoxně

---

⁷ Volný překlad autorky J.V.: „*Rasovou mikroagresí jsou zkratkové běžné a jakoby samozřejmě ponižující projevy, ať už úmyslné či neúmyslné, které mohou mít povahu slov, chování nebo signálů z okolí. Tyto projevy jsou nositelem nepřátelských, ponižujících a rasistických ústrků a urážek vůči příslušníkům jiné rasy.*“

sama oběť začít přijímat jako něco normálního, nevinného, neškodného, přehlížet je [2007:73].

Podle Sue a kolektivu a jejich výzkumu [2007, 2008] se zdá, že formy mikroagresivních projevů mohou být rozděleny do tří kategorií⁸.

První kategorií jsou tzv. **mikroutoky** (*microassaults*). Jsou to nejčastěji verbální či neverbální útoky prováděné s úmyslem ublížit. Blíží se „klasickému“ rasistickému projevu, ovšem útočník k němu přistupuje tzv. za zavřenými dveřmi, beze svědků, případně cítí-li se bezpečně. Příkladem může být zahanbující, hrubé, rasistické pojmenování.

Druhou kategorií představují tzv. **mikrouarážky** (*microinsults*). Ty spočívají v často neuvědomovaných projevech hrubosti a necitlivosti, které urážejí identitu člověka, odkaz kultury společenství, do něhož si ho útočník zařadil. Oproti předchozí kategorii, zde je již podstatný kontext. Pokud se v bance úředník při vyřizování půjčky místo pozdravu zeptá romského klienta, zda nemá náhodou nějaké dluhy a exekuce, může být daná situace vykládána různými způsoby. V takové chvíli je to pro úředníka samozřejmě podstatná informace, ale vystavil by této otázce ihned a bez okolků i „bílého“ klienta?

Třetí skupinu tvoří tzv. **mikroznehodnocení** (*microinvalidation*). Nezamýšlený vzkaz této mikroagrese spočívá ve vyloučení či popření určité zažívané reality vybrané osoby. Příkladem může být situace, kdy Romovi mluvčí poví, že on je „ta slušná a bezproblémová výjimka“, nebo poznámky o přecitlivělosti, pokud se proti takovému, byť pozitivně vyznívajícímu charakterizování, ohradí apod..

Charles a Rouse Arndtovi [2013] přidávají ještě čtvrtou kategorii, která se ale vztahuje především k LGBT komunitě – jde o tzv. **mikroznásilnění** (*microrape*). To spočívá ve snaze skrze lascivní, oplzlé komentáře, gesta apod. narušit hranice a jistotu jedince a ponížít ho z heteronormativní pozice. Toto „pronikání za linii“ neprobíhá na fyzické úrovni, ale v rovině emocionální.

Autorka bakalářské práce na základě předběžného seznámení s vybraným vzorkem mediálních zpráv, které zpracovává a analyzuje podrobněji v praktické části, předpokládá, že relevantní v souvislosti s obrazem Romů v českých médiích budou především dvě prostřední kategorie, čili mikrouarážky a mikroznehodnocení.

---

⁸ České výrazy podle volného překladu J.V.

S „čistou“ formou první kategorie – mikroútoky – se v hlavním proudu českých médií zpravidla nesetkáváme v té podobě, kdy je například rasistické oslovení účelově použito jako označující výraz. Nejčastěji se pojmy jako „Cikán“, případně „cikán“ a rasistické nadávky objevují ve formě citovaných výpovědí. I to ovšem znamená, že výrazy, které jsou pro Romy hanlivé, především přichází-li z úst/pera majority, dostávají prostor veřejně a skrze média.

Vedle forem mikroagrese Sue a kolektiv [2007:75-7] identifikovali ještě devět témat, která jsou v rámci mikroagresivních projevů rozlišitelná dle obsahu. Tématické oblasti⁹ pojmenovali následujícím způsobem:

1) *cizinec ve vlastní zemi* (zpráva zakódovaná v mikroagresivním projevu: vypadáš jako cizinec, a přesto máš skvělou výslovnost/znáš naše filmy ...),

2) *přisouzení úrovně inteligence* (zpráva zakódovaná v mikroagresivním projevu: tvoje inteligence je daná příslušností k rase/etniku, na to, že jsi Rom, píšeš krásně bez chyb),

3) *barevná slepota* (zpráva zakódovaná v mikroagresivním projevu: odmítám přiznat existenci různých ras, existuje jen jediná, ta lidská, Romové jsou Češi, proto nemůžu být rasista ...),

4) *předpoklad kriminálního jednání* (zpráva zakódovaná v mikroagresivním projevu: bojím se, že mě budeš chtít okrást nebo znásilnit, pro jistotu si chytnu tašku oběma rukama),

5) *popření individuálního rasismu* (zpráva zakódovaná v mikroagresivním projevu: nejsem rasista, mám přeci mezi Romy několik přátel),

6) *mýtus meritokracie* (zpráva zakódovaná v mikroagresivním projevu: příslušnost k rase nehraje v dosažení úspěchu žádnou roli, člověk musí jen tvrdě pracovat),

7) *patologie kulturních hodnot/stylů komunikace* (zpráva zakódovaná v mikroagresivním projevu: musíte dodržovat naše hodnoty a zvyklosti, Romové jsou bezstarostní, nespoutaní),

8) *člověk druhé kategorie* (zpráva zakódovaná v mikroagresivním projevu: bílí jsou pravděpodobnější příslušníci střední a vyšší třídy, radši je obsloužím dřív než romskou rodinu),

---

⁹ V originále: *alien in one's own land, ascription of intelligence, color blindness, criminality/assumption of criminal status, denial of individual racism, myth of meritocracy, pathologizing cultural values/communication styles, second-class status, and environmental invalidation*

9) *znehodnocení prostředí* (zpráva zakódovaná v mikroagresivním projevu: v televizním seriálu vystupují Romové jen v negativních rolích).

Izolovaná zkušenost podobného ražení může v člověku zanechat lapidárně popsáno pachuč v ústech, ale vzhledem k obtížné prokazatelnosti a nejistotě, jak byl „útok“ zamýšlen a zda to vůbec útok byl, je brzy zapomenuta. Jestliže ale takto zneklidňující nejasné situace člověk zažívá prakticky denně na různých místech s různými lidmi, mohou takové zkušenosti silně negativně ovlivnit nejen vlastní sebepojetí (pocity druhořadého občana, bezmocnosti) a obecně psychické rozpoložení těch, na které doléhají. Prohlubuje se také nedůvěra v záměry jednání druhých lidí a napětí ve vztazích, které prohlubují obvyklé reakce z okolí, kdy se snaží osobu zasaženou mikroagresí přesvědčit o tom, že je přecitlivělý, že se nic tak strašného nestalo, že se určitě plete nebo to nestojí za pozornost ... Zakoušená mikroagresivita ze strany oficiálních struktur a také dokonce prostřednictvím médií pak člověka připravuje o důvěru v systém, v němž žije.

4.4 Otázka zveřejňování etnicity v médiích

V této kapitole autorka práce vychází mimo jiné z analýzy společnosti NEWTON Media *Stereotypy mediálního obrazu Romů v roce 2013*, v které zkoumala užívání termínů Rom, Cikán/cikán/cigán a pojmu „nepřízřusobivý“ v Mladé Frontě DNES, Lidových novinách, Právu a Hospodářských novinách, týdeníku Respekt, Reflex, Týden, Ekonom a Euro, regionálním Deníku, zpravodajství hlavních veřejnoprávních stanic ČT 1 a ČRo Radiožurnál a serveru Aktuálně.cz.

V úvodu zprávy mediální analytik NEWTON Media, a.s. Mgr. Ivan Vodochodský PhD. upozorňuje na skutečnost, že přes snahu většiny médií informovat o Romech a kauzách, v nichž figurují, neutrálně, média stále nedostatečně zachycují kontext negativních jevů, s nimiž jsou Romové spojováni, v jejich složitosti, čímž se dává příjemci zpráv větší prostor k paušalizujícím interpretacím, které neodpovídají reálnému stavu. Vodochodský zároveň zmiňuje alarmující skutečnost, že nejvíce hodnotících zpráv (od negativních přes ambivalentní po pozitivně laděné) se objevilo ve zpravodajství – až v 50% příspěvků, a to přestože požadavek na „objektivní a vyvážené informace nezbytné pro svobodné vytváření názorů“ a na oddělení hodnotících komentářů od zpravodajství je zakotven v zákoně o rozhlasovém a televizním vysílání

(§ 31 odst. 2 zákona č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů).

V analyzovaných mediálních výstupech se mimo jiné sledovalo, jakými termíny jsou příslušníci romské menšiny označováni. Jeví se to jako podstatné, protože volbou neutrálního nebo pejorativně vnímaného označení určité skupiny lidí se prostřednictvím médií projevuje i postoj k nim – ať už se shoduje se zaměřením daného média nebo jde o hlas mluvčího, kterému dané médium dalo prostor se skrze něj vyjádřit.

Nejčastěji se ve sledovaných příspěvcích objevovalo slovo „Rom“ (v 92% příspěvků), přičemž nejčastějším kontextem užití tohoto slova byly protiromské protesty, následovala kultura a po ní kriminalita.

Novináři se tedy obvykle snaží důsledně používat oficiální – čili správný - termín Rom//Romové, romská menšina. Na pomezí mikroútku je ale používání termínu „nepřizpůsobivý“, „sociálně nepřizpůsobivý občan“. Podle analýzy společnosti NEWTON Media se toto označení objevilo na třetím místě za slovem „cikán“, a to v 11,5% příspěvků. Většinou to bylo v souvislosti s tématy bydlení, kriminality a protiromských protestů.

V české společnosti je slovo „nepřizpůsobivý“ neodlučně spojeno se situací, kdy z nejrůznějších důvodů novinář nechce nebo nemůže použít slovo Rom (a jeho varianty). Působí jako vynucená snaha o mediální či politickou korektnost a v současné době slouží spíše jako doprovodný jev sociální exkluze. Zároveň může mezi příjemci zpráv posilovat pocit sdílené nespravedlnosti, společného vědomí, a polarizované identity MY vs. ONI.

Ředitel vládní Agentury pro sociální začleňování Martin Šimáček [2014, *Starostové pro(t) rasismu*] na svém blogu na serveru Aktuálně.cz uvedl, že termín „nepřizpůsobiví“ obsahuje „definitivní odsudek“, je mu totiž rozuměno jako termínu pro ty, kteří se nikdy nepřizpůsobí, a nese v sobě vzkaz kolektivní viny, protože nerozlišuje. Termín „nepřizpůsobivý“ tedy může sloužit k legitimizaci rasismu, což Šimáček ilustruje na případě prohlášení primátorů Ústeckého kraje, v němž se dočteme: *„Nepřizpůsobiví občané nerespektují zažitá pravidla slušného chování, což logicky a oprávněně vyvolává projevy extremismu a rasové nesnášenlivosti.“* [2014, Prohlášení primátorů statutárních měst Ústeckého kraje k sociální situaci, <http://www.mmdecin.cz/obcan/zpravodajstvi/tiskove-zpravy/item/1078-prohlaseni-primatoru-statutarnich-mest-usteckeho-kraje-k-socialni-situaci>]

Obecnými trendy v zobrazování menšin a rasismem v médiích se v současné době zabývá například nizozemský profesor působící na univerzitě v Barceloně Teun A. van Dijk. Ve svém odborném článku *New(s) Racism: A Discourse Analytical Approach* připisuje médiím a elitním skupinám (vysocí politici, podnikatelé, akademici, instituce), které mají do médií privilegovaný vstup, velkou moc působit na moderní „informační“ společnost, protože právě média představují významný zdroj informací, znalostí, postojů a názorů velké části obyvatelstva [2000:36].

Na další stránce shrnuje van Dijk významnost této role médií ve vztahu k záležitostem, kde se tematizuje etnicita. Některé z důvodů, které van Dijk zmiňuje, jsou následující [2000:37]:

- většina bílých čtenářů má jen omezenou všední zkušenost s minoritami,
- většina bílých čtenářů má o minoritách vedle mainstreamových médií jen málo jiných zdrojů informací,
- negativní postoje vůči minoritám jsou v zájmu většiny bílých čtenářů,
- zprávy o etnických minoritách umožňují většině bílých čtenářů identifikovat se pozitivně a zároveň polarizovat společnost ve smyslu "Oni" a "My",
- média zdůrazňují tuto společenskou polaritu tím, že se zaměřují na rozličné problémy a nebezpečí, která pro „Nás“ členové těchto skupin představují,
- minority nemají dostatečnou moc k tomu, aby mohly efektivně skrze média oponovat předpojatému zpravodajství,
- převažující mediální diskurz vedený o záležitostech spojených s etnickými menšinami je v podstatě založený na obecné shodě,
- ve společnosti je malý zájem diskutovat o „novém“ rasismu¹⁰,
- protirasističtí oponenti mají malý přístup do médií.

S posledním bodem by bylo s běžnou znalostí fungování mainstreamových médií možné určitě polemizovat. Implikuje totiž představu, že mediální prostor je i v moderních demokratických zemích opanovaný vyloženě rasistickým diskurzem s jen malou možností pro opačný názor. Takové tvrzení je velmi silné a dle názoru autorky této bakalářské práce realitě, alespoň v českém prostoru, neodpovídá.

Prezentace menšin v médiích probíhá především z pozice a pohledu majoritní společnosti. To znamená, že opět dochází k reprodukci postoje „my“ informujeme

---

¹⁰ Tzv. nový rasismus Teun A. van Dijk přirovnává k výše zmíněnému symbolickému rasismu a také k mikroagresi či, jak uvádí on, „mikronerovnostem“ (micro-inequities) [2000:34]

o „nich“ pro „nás“. Takovýto novinářský postup výrazně ztěžuje přístup příslušníků menšin do médií, protože v takovém případě vůbec nedojde k tomu, že by novinář někomu z dané menšiny poskytl slovo. Příslušníci menšiny tudíž pro takové novináře nepředstavují relevantní a „bezpečný“ zdroj informací.

Působit zde samozřejmě může také skutečnost, že novináři často neví, jakou cestou by mohli někoho z dané menšiny oslovit – koho konkrétně oslovit, kde hledat, jak získat kvalitní kontakt? Rutinní a z pohledu takto postupujícího novináře neproblematický a osvědčený další krok pak velí obrátit se na „odborníka na danou menšinu“ z řad majority. Stuart Hall tyto osvědčené a prověřené odborníky-mluvčí, kteří disponují důvěryhodnými informacemi a jsou zvoleným zdrojem pro autory mediálních zpráv, označil jako ty, kteří primárně definují témata [1978:58].

Na základě výše zmiňovaných analýz mediálních zpráv je důvodné se domnívat, že existují určité tématické okruhy, které v souvislosti s menšinami vzbuzují vyšší novinářský zájem a platí, že menšiny se stávají mediálně zpracovávaným tématem většinou ve chvíli, kdy pro dominantní část populace začnou představovat nějaký problém, ohrožení nebo zábavu. Do té doby budou marginalizované skupiny okrajovými činiteli i v médiích.

Do zorného pole médií vstupují menšiny tedy především v okamžiku, kdy se z nich stane ohrožení nebo z nějakého důvodu zvláštnost pro majoritní společnost. Běžné každodenní neproblematické fungování příslušníků těchto skupin nepředstavuje pro média, potažmo jejich čtenáře atraktivní objekt. To samozřejmě platí i pro romskou menšinu, a to nejen v České republice. Menšiny se tudíž do médií dostávají v souvislosti s relativně omezenou škálou témat.

Vysledování konkrétních témat, s nimiž nejčastěji Romové, ale také obecně menšiny, vstupují do mediálního prostoru, v jaké podobě, intenzitě, hloubce a za použití jakých termínů umožňuje pochopit, v jakých souvislostech je majorita registruje a „vidí“. Velmi cenným zdrojem informací je již zmiňovaná Analýza mediálního obrazu Romů z roku 2013, provedená pod hlavičkou vládní Agentury pro sociální začleňování.

Z analýzy mediálního zobrazování Romů Agentury pro sociální začleňování vzešlo 16 tématických kategorií, v rámci kterých v různé míře média zmiňují Romy. Autoři analýzy jmenují sestupně podle četnosti následující okruhy [2013:22]:

- kriminalita (kriminální případy a přestupky),
- extremismus (extremisté),

- policie (zajištění bezpečí),
- bydlení (i ve smyslu soužití),
- zaměstnanost,
- školství,
- sociální politika,
- dluhy, půjčky, lichva,
- vyloučené lokality,
- jednání politiků,
- kulturní, sportovní a osvětové aktivity,
- činnost neziskových organizací a sdružení,
- akce proti násilí,
- holocaust, II.světová válka,
- Agentura pro sociální začleňování (její aktivity),
- a jiné.

Z dalších zjištění analýzy plyne, že témata se v jednotlivých mediálních výstupech často překrývaly a v jednom výstupu může být referováno o více tématech, která jsou spolu v určité logické užší provázanosti (např. bydlení a sociálně vyloučené lokality).

S velkým náskokem oproti dalším tématům vedou dle analýzy v médiích ve spojení s romskou menšinou zprávy o kriminalitě, kde jsou Romové zároveň zachycováni častěji jako pachatelé než oběti (ve sledovaném období to bylo 80% ku 20%).

Významným poznatkem také je, že přes polovinu kriminálních zpráv tvoří příspěvky, které nejsou spojeny s žádným dalším tematickým okruhem, a dochází dle odhadů autorů analýzy až u 90% kriminálních příspěvků k neopodstatněnému zveřejnění romské etnicity pachatelů [2013:24-25].

Uvedení etnicity pachatelů trestných činů je opodstatněné ve chvíli, kdy je potřeba pachatele dohledat a policie např. žádá o pomoc občany.

Příspěvek, kterým autoři analýzy poměrně jasně ilustrují příklad nadbytečného informování o etnicitě pachatelů:

„ ... V létě se zastal cestujících v metru, kteří se hádali se třemi patrně opilými Romkami. Dostal za to rány pěstí i kopance od druhá jedné z Romek.“

/Zastal se jiných, dostal pěstí. „Už nikdy,“ říká, MF Dnes, 4.11.2011, str.5/

Takové mediální referování o kriminálních činech/přestupcích se podílí na konstrukci představy o existenci jakési specificky romské kriminalitě. Navíc *„opakované spojení Romů s kriminalitou vede k tomu, že samotný pojem Rom/Romové v souvislosti s některými tématy jednoznačně kriminalitu implikuje, aniž by se přímo v příspěvcích tematizovala.“* [2000:20]

To, že kriminalita, která je „ozvláštněná“ spojením s Romy, je pro majoritní příjemce zpráv více atraktivní než ta „obyčejná“, je vyzorovatelné ze skutečnosti, že do médií v takové podobě pronikají i zprávy o kriminalitě či přestupcích, které lze označit za méně závažné s menší společenskou nebezpečností – tedy týkající se např. hluku, drobných krádeží, neplacení nájmu, rvačky.

Zvýšeným mediálním zájmem o takové činy z důvodu, že jsou páchané Romy, média pomáhají zpětně potvrzovat dojem, že jsou něčím specifické, významné a nebezpečnější, než pokud je páchá někdo z majority. Spojení s etnicitou je v těchto případech tedy vedle negativity tzv. zpravodajskou hodnotou, která umožňuje určité informaci překročit práh pozornosti médií [Jirák, Köpplová 2003].

V předmluvě Analýzy mediálního obrazu Romů Agentury pro sociální začleňování se dokonce uvádí, že *„[z]a jiných okolností by se totiž stejné kriminální delikty vůbec ve zpravodajství neobjevily. Nejde tedy jen o to, že se v médiích etnicita pachatelů nadužívá, ale dokonce se stává důvodem k zveřejnění zprávy. Dochází k silnému zkreslení kriminality (romské i obecně) a tím se významně posilují negativní stereotypy o Romech ve společnosti.“* [2013:3]

Kombinace výše uvedeného se zvýšenou tendencí tvůrců mediálních zpráv k přebírání agenturního zpravodajství z dílny České tiskové kanceláře vede k okleštěnému, jednotvárnému a předvídatelnému rámování zpravodajství o romské menšině bez hlubšího kontextu.

5 Přínos tématu pro sociální pedagogiku

Na následujících řádcích se autorka práce pokusí předejít možnosti využití kritického přístupu k mediálním sdělením, konkrétně v souvislostech soužití různých skupin v rámci společnosti, v rámci sociální pedagogiky, a to především při práci s dětmi a mládeží.

5.1 Stručný nástin historického vývoje sociální pedagogiky

Úvahy zabývající se výchovným působením a společenskými souvislostmi výchovného procesu je možné vystopovat do dávné minulosti lidstva. Věnovali se jim antičtí filosofové stejně jako středověcí myslitelé a rozvahy na toto téma prošly v čase i místě různými proměnami. Ani současné pojetí sociální pedagogiky není jednoznačné.

Významným okamžikem, který předcházel zrodu sociální pedagogiky jako vědního oboru, bylo založení jiné společenskovědní disciplíny – sociologie. Za jejího otce je tradičně považován August Comte, který jako první v polovině 19.století užil výraz sociologie pro označení pozitivisticky chápaného zkoumání společnosti, vztahů v ní, jejího fungování a vývoje.

Výrazným způsobem se o rozvoj základů pro vznik sociální pedagogiky zasloužil švýcarský pedagog a vychovatel Johann Heinrich Pestalozzi (1746-1827), který se věnoval nejen teoretickým principům sociální péče, výchovy a výchovných podnětů z prostředí na jedince, ale také praktické činnosti, kdy např. založil útulek pro opuštěné děti.

Za zakladatele oboru sociální pedagogiky je ale pokládán německý filozof a pedagog Paul Natorp (1854-1924), vycházející při úvahách o výchově a jejích sociálních funkcích z Kantova osvícenského systému etiky a morálky založeného na představě lidské svobody a rovnosti [Kraus 2014:11].

V prostoru českých zemí jsou počátky sociální pedagogiky spojeny především s prvním profesorem filosofie a pedagogiky na Karlově univerzitě Gustavem Adolfem Lindnerem, jehož zdrojem mimo další bylo při rozvíjení myšlenek o demokratizaci výchovy a jejích úlohách pro zlepšení lidské společnosti dílo Jana Ámose Komenského.

Další velký pedagogik spojovaný s rozvojem české sociální pedagogiky byl Arnošt Inocenc Bláha (1879-1960), který konkretizoval předmět jejího zaměření na sledování dopadu společenského prostředí na formování osobnosti člověka, přičemž

praktická stránka oboru by se měla soustředit na příznivé ovlivňování prostředí a případné zamezování působení negativních vlivů [Kraus 2014:15].

Kraus v souvislosti s otázkou výchovného působení na příslušníky etnických menšin zmiňuje Přemysla Pittra (1895-1976), zakladatele Milíčova domu pro opuštěné děti a děti ze špatných sociálních poměrů a jejich ochránce i v dobách válečných [2014:15-16].

Doba po roce 1948 nebyla pro sociologické vědy nakloněná, jelikož komunistický režim ji považoval za buržoazní pseudovědu. Do přelomového roku 1989 ale přesto díky velké snaze některých odborníků, jako byli Otokar Chlup, Karel Galla či Milan Přádka, vycházely monografie věnující se rozvoji sociální pedagogiky jako teoretické disciplíny.

Po sametové revoluci mohla česká sociální pedagogika chytout druhý dech a nastartovala se debata o jejím vymezení jako vědního a studijního oboru. Diskuze se mimo jiné točí kolem širě zaměření a působení sociální pedagogiky. Významným způsobem k ní přispívají a rozvíjejí ji různí autoři, mezi nimi např. Jiří Semrád, Monika Žumárová, Milan Přádka a další. V současné době má sociální pedagogika podle Krause největší tradici na Pedagogické fakultě Univerzity v Hradci Králové a na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity v Brně [2007:142].

5.2 Zaměření sociální pedagogiky

Přístupy k pojetí sociální pedagogiky se různí nejen regionálně, ale také u jednotlivých autorů, především co do šířky vymezení, příklonu k teoretické či praktické povaze oboru a zahrnutých věkových kategorií. Stále neexistuje ani jednota, pokud jde o definování předmětu.

Je patrné, že sociální pedagogika má silně transdisciplinární a integrující charakter a již z názvu je jasné, že se v ní výrazně projevují dvě hlavní dimenze, a to vazba na sociologii a pedagogiku. Dále je obor propojen také se sociální prací a dalšími společenskovědními obory, jako je psychologie, antropologie, filozofie, právo či medicína.

Kraus uvádí vymezení disciplíny např. od Klause Mollenhauera, který sociální pedagogiku vymezuje poměrně obecně jako „*skupinu nových pedagogických opatření a institucí, které vznikly jako odpověď na typické problémy moderní společnosti*“ [2014:41].

Matoušek ve svém Slovníku sociální práce upřednostňuje užší vymezení. Sociální pedagogika podle něj představuje „*odbornou disciplínu, která se zabývá rozpoznáváním sociálních činitelů ohrožujících vývoj člověka a uplatňováním postupů, jež vyvažují jejich nepříznivé působení.*“ [2003:210]

Z rozličných definic oboru lze vypozařovat sdílenou charakteristiku, totiž že se sociální pedagogika zabývá sociálními aspekty výchovy a vývojového formování osobnosti člověka, a to především s ohledem na tzv. životní pomoc, čili prevenci, nápravu a kompenzaci dopadu sociálních jevů, které ohrožují rozvoj jedince či společnost jako takovou [Kraus, 2014:45].

Sociální pedagog tedy vstupuje do procesu socializace, případně resocializaci jedince prostřednictvím výchovně-vzdělávacího a sociálně-výchovného působení. Cílem jeho snažení je podpora, aktivizace ke svépomoci a sociální adaptabilitě hlavně ohroženým a sociálně znevýhodněným dětem i dospělým, kteří se ocitají v krizové situaci, v situaci ohrožení sociálně-patologickými jevy, sociálním vyloučením. Snaží se příznivě ovlivnit prostředí, v němž jedinec žije, tím, že nabídkou hodnotného trávení času a podporou příklonu ke zdravému životnímu stylu pomáhá kompenzovat případnou nedostačivost či patologii prostředí. Sociální pedagogika se uplatňuje nejen v prostředí školy, ale také při práci s rodinou nebo např. v nízkoprahových klubech pro děti a mládež.

5.3 Využití analýzy médií v sociální pedagogice

Propojení sledovaného cíle předkládané bakalářské práce a sociální pedagogiky je nasnadě. Na to, jakým způsobem bude probíhat celoživotní proces socializace neboli vrůstání člověka do společnosti, jeho sžívání se s ní a osvojování si specificky lidských charakteristik, působí nejen vrozené dispozice konkrétního jedince, ale také prostředí. V něm působí celá řada rozličných činitelů. Patří sem např. působení rodiny, vrstevnických skupin, materiální dispozice prostředí, tedy tzv. mikroprostředí, které na jedince účinkuje bezprostředně. Svůj nezanedbatelný dopad na socializaci člověka mají ovšem také širší souvislosti, tedy regionální a makrosociální jevy, jako jsou kultura, masová média, nastavení mezilidských vztahů ve společnosti, společenské normy atd.

Pro účely předkládané bakalářské práce hraje stěžejní úlohu zohlednění sociální pedagogiky ve spojení s makrosociální rovinou, konkrétně působením masových médií, kterému se autorka práce podrobněji věnovala hlavně ve čtvrté kapitole.

Média jsou dvojsečnou zbraní. Na jedné straně nepochybně poskytují ohromné množství informací všeho druhu, otevírají důležitá témata, rozšiřují obzory, kultivují, zprostředkovávají zážitky, vzdělávají. Na druhou stranu je zde vždy riziko manipulace, účelového nastolování agendy, postupné komercializace a homogenizace kultury, trivializování závažných témat či nápodoby zobrazovaného nevhodného jednání [Jirák, Köpplová, 2003].

Těchto rysů působení masových médií by si měl být jednoznačně vědom i sociální pedagog. Média totiž představují stále významnější a díky moderním technologiím téměř všudypřítomný prostředek vzdělávání a výchovy a pro děti a mladé lidi podstatný názorotvorný prvek.

To, jakým způsobem nakládáme s mediálními produkty, souvisí s tím, jak se v nich dokážeme orientovat, jak jim rozumíme a jak je interpretujeme. V tom Kraus [2014] spatřuje příležitost pro sociální pedagogy, kteří by měli podchycovat negativní působení prostředků masové komunikace a podporovat u dětí i dospělých mediální gramotnost. Cílem preventivních a výchovně-vzdělávacích aktivit spojených s médii je posílení schopnosti jedinců kriticky nahlížet na mediálně zprostředkované informace a odolat manipulaci, přebírání stereotypů a zobrazovaných negativních vzorů chování, které se v médiích často objevují. Toho je možné dosáhnout tím, že se člověk seznámí s principy fungování médií a procesem „výroby“ mediálních zpráv a dalších novinářských žánrů.

Prostorem, kde může k takovému rozvíjení porozumění mediálnímu světu a jeho vlivu docházet, je rozhodně **mediální výchova** uskutečňovaná školou jako průřezové téma vzdělávacích oblastí vymezených v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání, tedy dokumentu, který normativně stanovuje obecný rozsah základního vzdělávání.

Mediální výchova má podle oficiálního dokumentu MŠMT *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělání* v oblasti formování a tříbení postojů a hodnot za úkol mimo další přímo rozvíjet „citlivost vůči stereotypům v obsahu médií a způsobu zpracování mediálních sdělení ... rozvíjí citlivost vůči předsudkům a zjednodušujícím soudům o společnosti (zejména o menšinách) i jednotlivci.“ [Jeřábek, Tupý, 2010:112]

Další možností, kde na mladé lidi v obdobném duchu působit, je průřezové téma **multikulturní výchova**. V ní se děti seznamují s pestrostí kulturních prostředí, tradicemi a mimo jiné také s tématem soužití mezi různými kulturami a většinové společnosti s příslušníky menšin. Děti si prostřednictvím tohoto tématu mají také osvojit

a posilovat schopnost reflexe a respektu vůči zázemí, z něhož příslušníci menšin vycházejí. S tím souvisí i podpora zájmu o širší souvislosti, které dlouhodobě modelují vztahy mezi příslušníky většinové společnosti a romské menšiny a zároveň které mohou přispívat k udržení negativních společenských jevů, jako je existence sociálně vyloučených lokalit, segregace na základních školách, protiromské demonstrace apod..

K tomu, aby se dostálo takto zformulovaným cílům, je zapotřebí obeznámenost pedagogů s výše popisovanými jevy (stereotypy a předsudky reprodukované v médiích, specifika informování o menšinách atd.) a také možnost disponovat objektivními a ověřitelnými daty, která tyto jevy prakticky dokládají.

Kraus v této souvislosti dokonce hovoří o povinnosti. *„Pedagogové mají povinnost působení těchto prostředků nejen sledovat a mapovat, ale musejí se také snažit je ovlivňovat, i když tak mohou činit jen nepřímo. Nedokážou-li výrazně změnit skladbu programové nabídky, kterou masmédiá dětem předkládají, musejí hledat nový algoritmus pedagogických strategií a snažit se ovlivnit alespoň výběr toho, co budou děti přijímat.“* [Kraus, 2014:130]

6 Obsahová analýza vybraných mediálních zpráv

Výzkumné téma „zobrazování Romů ve vybraných českých médiích za období čtyř měsíců roku 2014“ autorka uchopila pomocí tří výzkumných hypotéz a jejich operacionalizací.

Každá z hypotéz pak bude ověřena nebo odmítnuta jako nepravdivá na následujících stranách v samostatné podkapitole.

Na základě vlastní dlouholeté percepce českých médií a sledování toho, jakým způsobem zachycují „okrajová“ témata spojená s romskou menšinou, a zároveň z doložitelných výsledků zmíněných šetření Agentury pro sociální začleňování [Křížová, 2013], Centra pro výzkum veřejného mínění Sociologického ústavu AV ČR [Červenka, 2013] či společnosti NEWTON Media, a.s. [Vodochodský, 2013] se autorka práce domnívá, že česká média mají ve svém zpravodajství stále silnou tendenci spojovat Romy především s těmi sociálními jevy, které společnost, často definovanou jako „NAŠI“, ohrožují, negativně ovlivňují a škodí jí.

Oporu tomuto předpokladu nachází autorka také v teoretických pracích, v nichž mnozí autoři zmínění v textu¹¹ popisují důvody příklonu mediálních domů k takovému zobrazování menšin.

První hypotéza (H1) tedy zní:

Vybraná česká média zobrazují Romy většinou ve spojitosti s negativními společenskými jevy, jako je kriminalita, zneužívání sociálního systému a problematické soužití s majoritou.

Podle autorky bude tato hypotéza platná, pokud se většina (více než polovina) článků vybraného vzorku, bude týkat negativních společenských jevů, jako je kriminalita, zneužívání sociálního systému a problematické soužití s majoritou.

Druhá hypotéza v podstatě rozvíjí tu první v tom smyslu, že kromě toho, že jsou Romové v médiích zmiňováni nejčastěji v kontextu negativních společenských jevů, navíc figurují spíše v pozici viníků, tedy pachatelů těchto jevů. Důvody pro takový předpoklad jsou uvedeny v kapitole 4.4 Otázka zveřejňování etnicity v médiích. Závažným důsledkem takového informování, kdy se do médií dostávají i zprávy o případech banální povahy, je posilování dojmu, že existuje specifická „romská kriminalita“, která svou plošností a závažností představuje obecné ohrožení.

---

¹¹ Např. Hall [1978], van Dijk [1991, 2000], Jiráček a Köpplová [2009]

Druhá hypotéza (H2) zní:

Většina článků, v nichž je zmíněna romská etnicita v kontextu negativních společenských jevů, vykresluje romské aktéry stereotypně negativně, čili většinou jako viníky těchto jevů (např. jako pachatele trestných činů či přestupků, osoby zneužívající sociální systém či působící problémy v soužití s majoritou, neplatiče).

Tato hypotéza bude platná v případě, že většina článků (více než polovina) ve zvoleném vzorku bude čtenářům předkládat příslušníka romského etnika jako původce negativního společenského jevu.

Třetí hypotéza pak vychází především z toho, co bylo popsáno v kapitole 4.3 Mikroagrese a její projevy v médiích. Autorka předpokládá, že v příspěvcích vybraných českých médií lze nalézt projevy všech tří kategorií rasové mikroagrese (mikroútoky, mikrouarážky, mikroznehodnocení) tak, jak je definoval Derald Wing Sue [2007, 2008], tedy specifické projevy „jemného rasismu“ či - jak tento jev nazývá Teun A. van Dijk [2000] - mikronerovností.

Je nutné rozlišit, zda se mikroagresivity dopouští samotný novinář, nebo „pouze“ reprodukuje mikroagresivní projevy těch, o kterých informuje. První varianta je porušením novinářské profesionality a etiky. Ovšem i druhý případ znamená, že se příslušníci romské menšiny mohou o sobě dočíst něco, co může silně útočit a jejich identitu a osobní integritu. Autorka si v tomto troufá uvést názor, že dopad obou variant může mít obdobně intenzivní vliv na romského čtenáře. Média tím totiž poskytují prostor pro protiromská vyjádření a velmi záleží na tom, jakým způsobem, pokud vůbec, se proti nim v každém článku novinář vymezí.

Třetí hypotéza (H3) zní:

Ve vybraných českých médiích se setkáváme s přímými nebo reprodukovánými projevy tzv. rasové mikroagrese.

Poslední hypotéza bude platná, jestliže se ve vybraných médiích objeví alespoň 4 zprávy (tedy teoreticky 1 zpráva obsahující mikroagresivní projev za každý sledovaný měsíc), které budou obsahovat rasové mikroagresivní projevy.

Za základní výzkumnou jednotku – jednotkou výběru - byl určen zpravodajský příspěvek, čili jedna textová zpráva. Zvoleným klíčovým slovem pro vyhledávání v mediálním archivu NEWTON Media - Mediasearch bylo slova „Rom“ a „roms*“, které umožňuje vyhledat gramatické varianty kořene slova, a mediální tituly autorka práce omezila na základě výběru prvních pěti českých nejnavštěvovanějších

zpravodajských serverů a vymezením sledovaného časového období (duben až červenec 2014), konkrétně šlo o Novinky.cz, iDnes.cz, Nova.cz/TN.cz, Aktualne.cz a Denik.cz.

Z takto zadaných charakteristik vzešel soubor 522 jednotlivých článků. Následně bylo nutné vyselektovat texty, které sice obsahovaly spojení písmen ROM, ale významem neodpovídaly označení příslušníků romské menšiny ani jeho gramatickým variantám. Jednalo se např. o jména Roman, Romeo, případně o novinářskou zkratku autora některých příspěvků apod.

Výsledný vzorek obsahoval 276 článků různého rozsahu, který se většinou pohybuje od kratších zpráv o jednom odstavci po obsáhlejší texty v délce dvou stran. Na náhodném výběru **145 výzkumných jednotek** pak autorka demonstruje sémantickou obsahovou analýzu. Jejich seznam i s názvy článků jsou k nahlédnutí v **příloze č.2 Přehled výzkumného vzorku – zpravodajské články**.

6.1 Hypotéza č. 1

Obsahovou analýzou bylo zjištěno, že ze 145 výzkumných jednotek alarmujících **76,55%** - tedy 111 článků - nějakým způsobem **pojedaávalo ve spojení s Romy o negativních společenských jevech**. Jednotlivé články se tématu takových společenských úkazů věnovaly různou intenzitou – v některých textech figurovalo okrajově, v jiných se jednalo o hlavní motiv.

Tímto tedy byla **první hypotéza potvrzena**. Nejnavštěvovanější české zpravodajské servery informují o Romech nejčastěji v souvislosti s jevy, které jsou vnímány jako ohrožující, nebezpečné, protispoločenské a vždy nějak problematické.

Na základě percepce výzkumného vzorku autorka práce postupně obsah textů zpravodajských článků segmentovala a identifikovala 11 typů negativních společenských jevů (viz příloha č.3 Kódovací tabulky), které se ve výzkumných jednotkách opakovaly a podle náležitostí sémantické obsahové analýzy je uskupila tak, že se vzájemně svým pokrytím vylučují. Při jejich stanovování vycházela z kontextu, v jakém se o Romech píše.

Tímto způsobem definovala následující typy negativních společenských jevů:

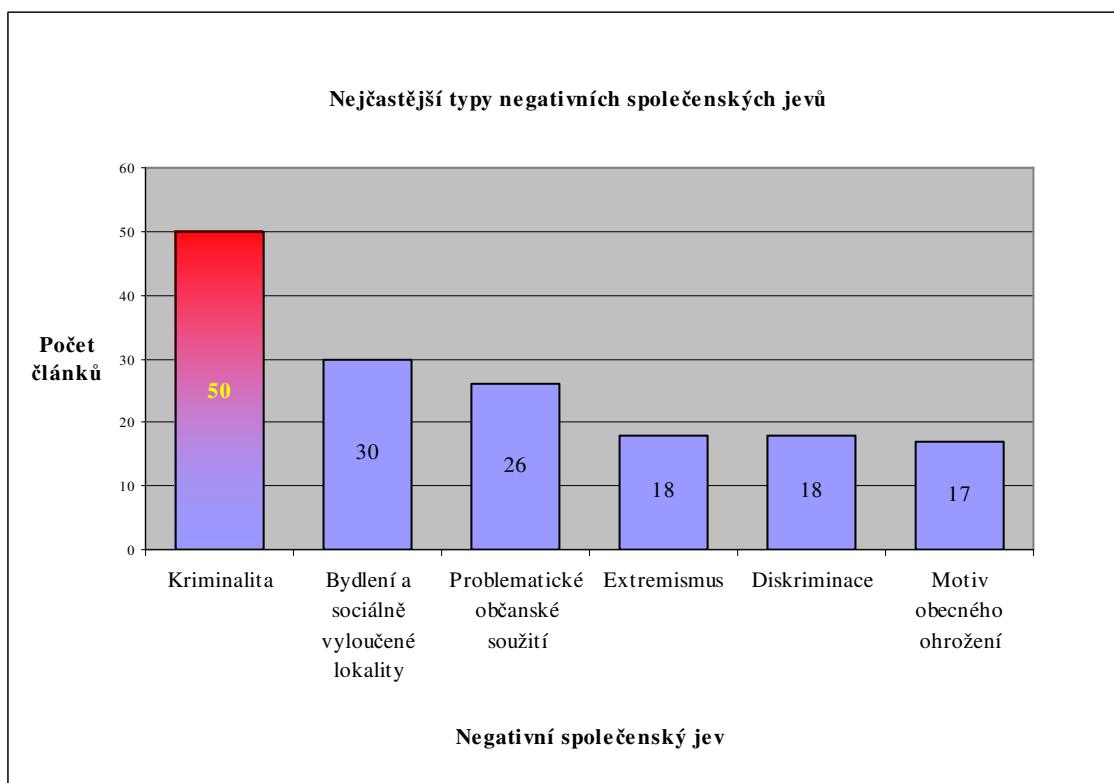
- kriminalita,
- motiv obecného ohrožení,
- extremismus,
- bydlení a sociálně vyloučené lokality,
- problematické občanské soužití,

- nezaměstnanost,
- zneužívání sociálního systému,
- dluhy,
- záškoláctví,
- diskriminace,
- jiné (válka, sexuální zneužívání apod.).

Jednotlivým kategoriím pak byla přiřazena čísla, což z kódovací tabulky umožňuje zjistit také frekvenci jednotlivých kategorií v analyzovaném vzorku.

Bylo zjištěno, že nejvíce se články zabývaly ve spojení s Romy kriminálním jednáním, oblastí bydlení a sociálně vyloučenými lokalitami a také problematickým soužitím, jak ukazuje souhrnný graf č.1.

Graf č.1 Nejčastější typy negativních společenských jevů

Pro zjištění v kategorii Bydlení a sociálně vyloučené lokality ve sledovaném období je zajímavé, že platí v zásadě to, co uvádí Analýza mediálního obrazu Romů od Agentury pro sociální začleňování. V této souvislosti „je typické opětovné tematizování strachu (obav) majority z přítomnosti Romů. Jejich (nepřijatelné) chování je popisováno často do velkých detailů a příspěvky nepostrádají jistou dramatičností, která zdůrazňuje nemožnost „normálního“ bezkonfliktního soužití.“ [2013:84]

Příkladem může být úryvek z článku, který vyšel 21.7.2014 na serveru Deník.cz pro Olomoucký kraj (výzkumná jednotka č. 50):

„Je pravda, že je v poslední době větší klid. Ale těžko říci, jestli je to kvůli těmto hlídkám,“ řekla prodavačka z papírnictví v Kramářově ulici.

Tu trápí stejně jako ostatní obchodníky z této části města především chování skupinek dětí ze sociálně vyloučených lokalit.

„Do obchodu vždycky přijde parta pěti nebo šesti malých dětí, na které venku čekají dospělí. Většinou je vede nejstarší, asi osmiletá holčička. Otevírají bublifuky, rozhazují balóny, berou věci. Když jsem je jednou okřikla, tak mi řekli: Co ty mi tady budeš rozkazovat?“ svěřila se. „Mé jméno ale neuvádějte, my tady s nimi musíme nějak žít,“ dodala vzápětí.

Ze zjištění autorky vyplývá ještě upřesnění povahy strachu majority z přítomnosti Romů – nejčastěji se lidé podle analyzovaných článků totiž obávají nově příchozích Romů, kterým je obvykle rovnou přisouzena nálepka problémových přistěhovalců a „nepřízřusobivých“. Ty Romy, které oslovení zástupci majority definují jako „starousedlíky“, čili se s nimi znají, mají s nimi nějakou vazbu, za nebezpečí nepovažují. Příkladem toho mohou být následující tři úryvky:

Vzniku sociálního bydlení pro Romy a s tím související varny marmelády se prozatím nejspíš nemusí obávat obyvatelé Boršic. Háček je v územním plánu. Tamější léta opuštěný areál společnosti Peveko poblíž fotbalového hřiště totiž padnul do oka jedné z romských iniciativ ze Zlínska, která by v jeho prostorách ráda zrealizovala svůj záměr.

(výzkumná jednotka č. 105)

„Po pracovní době jsem raději zavolala synovi. Bála jsem se, že by si na mě mohly ženy někde počkat. Je to šílené. Přitom se starousedlíky vycházíme dobře, a i mezi (Romy) mám mnoho dobrých známých, problémy ale dělají ti nově přistěhovaní,“ řekla pracovnice Sazky nedaleko květinářství.

(výzkumná jednotka č. 45)

Podle starousedlíků i strážníků dělají největší problémy ti nepřizpůsobiví obyvatelé, které do Děčína sestěhovávají firmy, jež si z toho udělaly dobrý byznys. Někteří Romové jim dokonce říkají Neandrtálci. Právě s nimi jsou totiž největší problémy: Ruší noční klid, hádají se, nevychovávat své děti.

(výzkumná jednotka č. 29 a č. 43)

Objevuje se také libovolné zaměňování pojmů nepřizpůsobivý a sociálně slabý, což paušálně přisuzuje dané heterogenní skupině negativní a pejorativní náboj. Dokresluje to např. článek „Kšeftují s Lovosicích s chudobou? Fámy, tvrdí radnice i správci bytů“, který vyšel 2.7.2014 na serveru Deník.cz (výzkumná jednotka č. 76). V textu je popsána obava obyvatel Lovosic z přistěhování „desítek nepřizpůsobivých rodin“ na základě řečí, které kolují městem. Na dalších řádcích se už ale píše o „sociálně slabých rodinách“. Vybraný úryvek z článku zní:

„Nějaké romské rodiny v Orbisu už bydlí. I když s nimi problémy nikdy nebyly, lidi prostě mají strach,“ přiznala jedna z obyvatelk Lovosic Barbora Lahovská.

Její slova potvrdila i vedoucí pobytového zařízení pro osoby se sníženou soběstačností Hezké domy, které v rezidenci sídlí. „Potíže jsme nezaznamenali. Je tu klid,“ sdělila Soňa Čechová.

V článku „Ostudné liberecké ghetto zmizí. Obávanou ubytovnu nahradí luxusní byty“, který se 25.5.2014 objevil na serveru iDNES.cz, byli Romové bez dalšího kontextu rovnou označeni za „lidi z okraje společnosti“.

Ostudná ubytovna v liberecké luxusní čtvrti Lidové sady je už jenom smutnou minulostí. Zmizeli rovněž její obyvatelé, kteří byli postrachem svého okolí. Na místě v Riegerově ulici, kde žili zhruba pět let Romové a další lidé z okraje společnosti, vyrostou luxusní byty.

Dalším zajímavým zjištěním bylo, že ve zpravodajských příspěvcích, které pojednávaly o různých demonstracích a pochodech pravicových extremistů, se často jako protipól vedle levicových extremistů, pojmenovávaných také jako antifašisté, stavěli Romové. Média tak konstruují obraz Romů jako skupiny svým způsobem také extrémní/radikální.

Autorka se domnívá, že spojení probíhá i na linii Romové - levicoví extremisté - pravicoví extremisté. To jsou tři skupiny zmiňované v souvislosti různých protestů a pochodů. Čtvrtou, méně častou, kategorií jsou zástupci neziskových organizací. Nikde není zmínka o „obyčejných“ reprezentantech „majoritní společnosti“, kteří se také účastní akcí na podporu Romů.

6.2 Hypotéza č. 2

Ze **111 článků**, které se zabývaly negativními sociálními jevy, byli ve **45 případech** za jejich původce označeni příslušníci romské menšiny, přičemž o nich takto referoval samotný novinář nebo byla tato informace přítomna ve výroku citované či parafrázované osoby/osob. Naopak ve **26 případech** šlo o zpravodajské články, které

příslušníky romské menšiny v rozličných kontextech akcentovaly jako oběti těchto jevů. V **21 článcích** nebylo možné z uvedených informací postavení Romů zjistit a v **19 článcích** pak média informovala o Romech jak v pozici obětí určitých negativních společenských jevů, tak na jiném místě v textu v pozici jejich pachatelů.

Z výše uvedeného plyne, že ze 111 výzkumných jednotek bylo celkem v 64 případech, tedy v **57,66%**, o Romech referováno jako o **původcích nežádoucích jevů ve společnosti**, zatímco jen ve 45 případech jako o obětech, které jsou těmito sociálně-patologickými jevy zasaženy.

Také **druhá hypotéza byla tímto tedy potvrzena**, protože nejnavštěvovanější české zpravodajské servery v nadpoloviční většině zveřejněných článků v daném období skutečně referovaly v souvislosti s negativními jevy o Romech jakožto o jejich pachatelích.

Články, které Romy zmiňovaly výhradně jako viníky určitého jevu, tedy bez kombinace s variantou Rom/Romové jako oběť, nejčastěji pojednávaly o kriminálních skutcích, jako jsou loupeže, krádeže, napadení, drogy apod.

Tabulka č.2 Romové jako viníci - přehled nejčastějších typů negativních společenských jevů

Romové jako viníci - kategorie	Počet článků
Kriminalita	23
Bydlení a sociálně vyloučené lokality	16
Problematické občanské soužití	15
Motiv obecného ohrožení	10

Příkladem toho, jakým způsobem může být referováno o případu, v němž Romové figurují jako viníci, je zpráva uveřejněná na serveru Novinky.cz:

Po útoku tehdy policie poskytla jednomu z poškozených krátkodobou ochranu. „V půl jedenácté v noci jsem uslyšel řinčení skla. Dva cikáni z vedlejšího baráku se hnali ulicí, házeli do oken kameny a křičeli jako rozzuřená zvěř. Zavolali jsme policii a ta je zahнала zpátky,“ líčil tehdy Právu napadený svědek.

Domažlický soud v dubnu potrestal dva členy romského klanu ze Strýčkovic za loňské napadení místního občana Jiřího Sýkory. Na dva roky poslal za mříže Ladislava Matuše, o 14 měsíců méně si odsedí jeho synovec David.

(výzkumná jednotka č. 41)

6.3 Hypotéza č.3

Zjišťování přítomnosti rasových mikroagresí v analyzovaném vzorku článků byl v porovnání s dvěma předchozími hypotézami výrazně těžší úkol. Autorka práce se potýkala s tím, že jde do velké míry o její subjektivní posouzení toho, jak by možná příslušníci romské menšiny mohli teoreticky některé pasáže či užití výrazivo v člancích vnímat. Proto na tomto místě musí zdůraznit, že se jedná o její vlastní hodnocení přítomnosti či nepřítomnosti mikroagrese především na základě toho, zda byl v daném textu použit (opět buď novinářem nebo během citování či parafrázování novinářem) termín „cikán“, „Cikán“ či jiné pejorativní označení, případně se objevily formulace, které se daly srovnat s příklady, které uvádí při definování kategorií rasové mikroagrese Derald Wing Sue [2007, 2008].

Autorka práce tedy došla k závěru, že z analyzovaného vzorku 145 článků by u 122 textů vyloučila přítomnost mikroagresivního prvku. Naopak **ve 23 člancích zaznamenala projevy mikroagrese.**

Mikroútok byl podle autorky práce patrný ve 4 případech, z čehož 2 se objevily na serveru Deník.cz (výzkumné jednotky č.5 a č.24), 1 na Novinky.cz (výzkumná jednotka č.23) a 1 na iDNES.cz (výzkumná jednotka č.31).

Mikrourážku spatřila autorka práce v 10 případech, a to 5 na serveru Deník.cz (výzkumné jednotky č.29, 43, 44, 63 a 145), 4 na serveru iDNES.cz (výzkumné jednotky č.8, 14, 32 a 137) a 1 na Aktuálně.cz (výzkumná jednotka č.64).

A třetí kategorii mikroagresivity, tedy tzv. mikrozhodnocení našla autorka práce v 9 případech, z nichž 8 se objevilo na serveru Deník.cz (výzkumné jednotky č.4, 21, 50, 51, 52, 53, 76 a 105) a 1 mikrozhodnocení identifikovala na serveru iDNES.cz (výzkumná jednotka č.5).

Výsledkem tedy může být konstatování, že v mediální produkci dvou zpravodajských serverů, a to Deník.cz a iDNES.cz, se zdatně objevují projevy mikroagrese. Třetí hypotéza tedy byla potvrzena pouze pro dva z pěti sledovaných serverů.

Autorka na tomto místě upozorňuje na zjevnou souvislost s počty uveřejněných článků, které se nějakým způsobem dotýkají romské menšiny. Oba servery totiž v tabulce počtu těchto mediálních zpráv „vedou“. Je tedy možné soudit, že oba servery mají zvýšenou tendenci informovat o záležitostech, v nichž více či méně figurují Romové.

Na následujících řádcích budou uvedeny příklady všech tří zaznamenaných kategorií mikroagresivity.

1. Mikroútok

Za mikroútok autorka považuje např. uvedení přezdívky „Neandrtálci“ pro „nepřízpůsobivé obyvatele“ Děčína, byť pisatel článku tvrdí, že ji vymysleli sami „romští starousedlíci“. Přezdívka je jasně dehonestujícím paušalizujícím označením bez rozlišení pro celou množinu osob, které do města prý stěhují neurčité firmy:

Podle starousedlíků i strážníků dělají největší problémy ti nepřízpůsobiví obyvatelé, které do Děčína sestěhovávají firmy, jež si z toho udělaly dobrý byznys. Někteří Romové jim dokonce říkají Neandrtálci. Právě s nimi jsou totiž největší problémy: Ruší noční klid, hádají se, nevychovávají své děti.

(výzkumná jednotka č. 29 a č. 43)

Jako další příklad mikroútoku autorka zvolila prohlášení politika a předsedy hnutí Úsvit Tomia Okanuty o „cikánské krvi“:

Když se ho pak v diskusi Vojtěch Němec zeptal, proč má tedy na kandidátce Samkovou, šéf Úsvitu mu doslova odepsal: "Nerozumím. Ona přece nemá ani kapku cikánské krve. Má částečně předky v Itálii. A to, že měla jako advokátka i romské klienty, to přece neznamená, že s nimi souhlasí nebo je podporuje. Já její názory znám a žádná podpůrkyně nepřízpůsobivých občanů to není - to by přece nemohla kandidovat za Úsvit."

(výzkumná jednotka č. 5)

2. Mikrourážka

Při identifikaci mikrourážky je důležité vycházet z toho, že se jedná o jakousi nezamýšlenou stereotypní hrubost, kdy se pro zjednodušení zredukuje identita člověka na problém. V uvedeném úryvku se objevuje spojení „nevyřešená otázka romské menšiny“, tedy opět paušálně menšiny jako takové, což evokuje historické události spjaté s „židovskou otázkou“.

Krajní pravici nahrávají problémy maďarských Romů. Popularitě Jobbiku podle Palaty nahrává i nevyřešená otázka romské menšiny v Maďarsku. Romové patří k nejchudším vrstvám tamní společnosti a Fideszu se dosud nepodařilo jejich situaci zlepšit. "Je to jak problém sociální, tak i kriminální," vysvětluje zpravodaj iDNES.cz s tím, že romská kriminalita je v Maďarsku vyšší než v případě ostatních obyvatel.

(výzkumná jednotka č. 8)

Za mikrouřádku lze podle autorky považovat také prohlášení starosty obce o tom, že pozemek koupil raději on, než aby ho koupil někdo z případných romských zájemců, protože by z toho jistě plynuly problémy.

Stanislav Volf připomíná, že pozemek koupil od obce v době, kdy se schylovalo k prodeji bývalé hospody nad jeho domem. Je to rozsáhlý komplex, o který se zajímala skupina Romů a podle starosty hrozilo, že by mohli přikoupit i pozemek pod objektem. Ten tedy nakonec koupil starosta. Prý aby ochránil i okolí před hrozícím hlukem.

(výzkumná jednotka č. 14)

3. Mikrozhodnocení

Příkladem tohoto jevu může být popření pojetí reality zažívané příslušníky romské menšiny a předpokladu rovnosti lidí ve společnosti. Romové jsou v jednom příspěvku například stavěni na rovinu dalším negativně vnímaným skupinám – „feťákům a bezdomovcům“. Etnické určení je tak zmiňováno v kontextu sociálně patologických jevů, jako je drogová závislost a bezdomovectví.

Takové zhodnocení může být přiřazeno k osmému tématu mikroagresivních projevů podle Deralda Dinga Sue a kolektivu – tedy „Člověk druhé kategorie“ [2007:77].

„Měli by tu být nejen kvůli Romům z ubytoven, ale i feťákům a bezdomovcům. Třeba u mašinky se nedávno povalovaly injekční stříkačky. Co kdyby vzaly něco takového do ruky děti?“ řekl další z dotázaných Dušan Ištánek z Přerova

(výzkumná jednotka č. 50)

„Je tu sice několik málo slušných rodin, pracují, chovají se bez problému, ale ten zbytek to neumí. Žijí jen z dávek, které jim stát dá, obtěžují okolí hlukem a nepořádkem. A to pak kazí jméno ostatním Romům,“ říká Horváth.

(výzkumná jednotka č.137)

7 Závěr

Deklarovaným cílem předkládané práce bylo zjistit, jakým způsobem a v jakých souvislostech jsou na vybraných českých zpravodajských serverech ponejvíce zobrazováni příslušníci romské menšiny. V rámci snahy dosáhnout stanoveného cíle si autorka definovala tři hypotézy, k jejichž ověření použila obsahovou analýzu textu, konkrétně její sémantický typ, který zkoumá témata a kontext.

První hypotéza pracovala s předpokladem, že jsou Romové ve zpravodajských textech zmiňováni většinou v souvislosti s negativními společenskými jevy. Druhá hypotéza obsahovala předpoklad, že Romové jsou většinou zobrazeni jako viníci těchto jevů. A třetí hypotéza předložila domněnku, že v článcích zvolených serverů se čtenáři mohou setkat s projevy rasové mikroagrese vůči Romům.

Analýza také ukázala, že nejvíce článků obsahujících spojení s Romy oproti ostatním serverům zveřejnil server Deník.cz. Z celkového počtu 145 analyzovaných výzkumných jednotek tvořilo přes polovinu, konkrétně 57,24%, těch, které publikoval Deník.cz.

Tabulka č.3 Počet zveřejněných článků jednotlivými médii

Výzkumná jednotka - médium	Počet článků
Deník.cz	83
iDNES.cz	31
Novinky.cz	14
Aktuálně.cz	11
Nova.cz/TN.cz	6
CELKEM	145

Prostřednictvím obsahové analýzy bylo potvrzeno, že zveřejněné články, v nichž figurují Romové, informují z naprosté většiny (76,55%) o negativních společenských jevech. Z nich nejčastěji jde o kriminální aktivity a nevyhovující bydlení a sociálně vyloučené lokality. Na třetím místě mezi nejfrekventovanějšími tématy bylo problematické občanské soužití mezi Romy a majoritou.

Jako platná byla potvrzena také druhá hypotéza, jelikož ze 111 výzkumných jednotek bylo celkem v 64 případech, tedy v nadpoloviční většině 57,66%, o Romech referováno jako o původcích nežádoucích jevů ve společnosti, zatímco jen ve 45 případech jako o obětech, které jsou těmito sociálně-patologickými jevy postiženy.

Třetí hypotéza byla podle autorky z hlediska interpersonální ověřitelnosti problematická, protože sama sledovaná kategorie mikroagresivity je do značné míry postavena na subjektivním vnímání a nastavených hranicích toho, co je v mezilidské komunikaci přijatelné a co už nikoli. Přesto prostřednictvím nastavených kritérií autorka zhodnotila, že dva servery z pěti obsahují ve zvýšené míře formulace, které by mohly být označeny za projevy mikroagresivity.

Zajímavým zjištěním, které ovšem nebylo předmětem zkoumání, na které ovšem autorka práce narážela velmi často, bylo výrazné nadužívání informace o romské etnicitě i v případech, kdy k tomu nebyl zjevný důvod, protože takové sdělení popis dané situace nijak relevantně nerozvíjel. Zmínka o etnicitě pak představuje zřejmě cestu, jak příběh pro čtenáře ozvláštnit, dodat mu na peprnosti v podobě podpory obecných stereotypů.

Naopak pozitivním nálezem byla skutečnost, že v poměrně vysokém počtu textů byl dán prostor i vyjádřením samotných Romů, což do určité míry může nabourat představu o tom, že majoritní média jsou stále pro příslušníky romské menšiny a menšiny obecně neprostopná. Ovšem většinou se jednalo o výstupy, které dokládají tvrzení zmíněná jiným mluvčím v textu, který je reprezentantem většinové české společnosti. Toto by jistě zasloužilo větší pozornost a případně hlubší analýzu.

Prostor, který skýtá bakalářská práce, nedovolil jednotlivé kapitoly rozvinout do té míry, v jaké by mohly poskytnout čtenářům informace pro ucelenější pohled na problematiku vlivu médií a jejich schopnosti podílet se na konstrukci reality. Stejně tak by si zasloužila více rozpracovat kapitola pojednávající o praktickém využití poznatků o mediálním obrazu romské menšiny i dalších minorit v rámci sociální pedagogiky, ale také např. sociální práce a dalších oblastí.

Žádný člověk nežije ve vzduchoprázdnu, ale v prostředí, které ho silně formuje. A tato bakalářská práce se pokusila nastínit alespoň část z toho, jakým způsobem k tomu může docházet.

Seznam literatury

ALLPORT, Gordon W. *O povaze předsudků*. Praha: PROSTOR, 2004. ISBN 80-7260-125-3

BERGER, P. L., LUCKMANN, T. *Sociální konstrukce reality*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999. ISBN 80-85959-46-1

BREDD, W. Social Control in the Newsroom. A Functional Analysis. In: Berkowitz, D. (ed.): *Social Meanings of News*. Thousand Oaks: Sage. *Social Forces*. 1955, 33(4).

ČÁPOVÁ, H. et al. *Očernění: etnické stereotypy v mediích*. Praha: Člověk v tísní - společnost při České televizi, 2003. ISBN 80-239-1452-9

ČERVENKA, Jan. *Romové a soužití s nimi očima české veřejnosti – duben 2013*. Praha: Centrum pro výzkum veřejného mínění Sociologický ústav AV ČR, v.v.i., 2013

DVOŘÁKOVÁ, I. Obsahová analýza / formální obsahová analýza / kvantitativní obsahová analýza. *AntropoWebzin* [online] Plzeň: AntropoWebzin při Katedře antropologie FF ZČU v Plzni, 2010 (2) [cit. 26.2.2015]. Dostupné z: http://antropologie.zcu.cz/media/webzin/webzin_2_2010/Dvorakova_I-2-2010.pdf

ENTMAN R. M. Framing Bias: Media in the Distribution of Power. *Journal of Communication*, 2007, 57(1), 163-173.

HALL, S. at al. *Policing The Crisis. Mugging the state and law and order. Critical social studies*. Londýn: The Nacmillan Press, 1978. ISBN 0-333-22060-9

HALL, S. *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*. University of Michigan: SAGE Publications, 1997. ISBN 0761954325

HABERMAS, J. *Strukturální přeměna veřejnosti. Zkoumání jedné kategorie občanské společnosti*. Praha: Filosofia, 2000. ISBN 80-7007-134-6

HOMOLÁČ, J., KARHANOVÁ, K., NEKVAPIL, J. *Obraz Romů v středoevropských masmédiích po roce 1989*. Brno: Doplněk, 2003. ISBN 80-7239-137-2

HRONCOVÁ, J., HUDECOVÁ, A., MATULAYOVÁ, T. *Sociálna pedagogika a sociálna práca*. Banská Bystrica: PF UMB, 2001. ISBN 80-8055-427-7

JEŘÁBEK, J., TUPÝ, J. a kol. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2010 [cit. 26.2.2015]. Dostupné z: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV-pomucka-ucitelum.pdf>

JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. *Média společnost: stručný úvod do studia médií a mediální komunikace*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-697-7

JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. *Masová média*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-466-3

KRAUS, B. K vývoji české sociální pedagogiky. *Pedagogika - časopis pro vědy o vzdělávání a výchově* [online]. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 2007 (2) [cit. 26.2.2015]. Dostupné z: <http://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=1364>

KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0643-9

KŘÍŽOVÁ, M. et al. *Cizinci, naši a média: mediální analýzy*. Praha: Multikulturální centrum ve spolupráci s UNHCR, 2007. ISBN 978-80-239-8475-0

KŘÍŽKOVÁ, M. *Agentura sociálního začleňování. Analýza mediálního zobrazení Romů v českých médiích od začátku července 2011 do konce května 2012*. Praha: 2013

LIPPMANN, W. *Public opinion*. New York: Heartcourt, Brace and Company, 1922. ISBN 1-56000-999-3

LUTZ, H. et al. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0827-8

MAREŠ, P., SIROVÁTKA, T. Sociální vyloučení (exkluze) a sociální začlenování (inkluzie) – koncepty, diskurz, agenda. *Sociologický časopis* [online]. Brno: Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně, 2008, 4 (2), 271-294 [cit. 26.2.2015]. Dostupné z: http://www.inkluzivniskola.cz/sites/default/files/uploaded/Socialni_vyloucení_exkluze_a_socialni_zaclenovani_inkluze.pdf

MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-549-0

MERTEN, Klaus. *Inhaltsanalyse: Einführung in Theorie, Methode und Praxis*, Opladen: Westdeutscher Verlag, 1995. SBN 9783531114422

MCNAIR, B. *Sociologie žurnalistiky*. Praha : Portál, 2004. ISBN 80-7178-840-6

NADAL, K.L. Subtle and Overt Forms of Islamophobia: Microaggressions toward Muslim Americans. *Journal of Muslim Mental Health* [on-line]. 2012, 6(2) [cit. 26.2.2015]. Dostupné z: <http://quod.lib.umich.edu/j/jmmh/10381607.0006.203?view=text;rgn=main>

NAKONEČNÝ, M. *Encyklopedie obecné psychologie*. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0625-7

NAKONEČNÝ, M. *Psychologie Osobnosti*. Praha: Academia, 1998. ISBN 80-200-0628-1

NEČAS, C.: *Romové v České republice včera a dnes*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 1993. ISBN 80-7067-310-9

ŘÍČAN, Pavel. *S Romy žít budeme. Jde o to jak*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-410-9

SEDLÁKOVÁ, R. *Romská problematika v denním tisku (zpráva o výzkumu)*. In Sirovátka, T. (ed.) *Menšiny a marginalizované skupiny v České republice*. Brno: MU FSS a Georgetown, 2002, s. 131-159.

SUE, Derald Wing et al. Racial microaggressions in everyday life: Implications for clinical practice. *American Psychologist* [online]. 2007, 62(4), 271-286. [cit. 26.2.2015]. Dostupné z:
<http://www.dds.ca.gov/HealthDevelopment/SARC/RacialMicroaggressions.pdf>

SUE, Derald Wing. et al. Racial Microaggressions Against Black Americans: Implications for Counseling. *Journal of Counseling & Development* [online]. 2008, 86, 330-338. [cit. 26.2.2015]. Dostupné z:
http://www.africanamerican.com/folder13/african%20and%20african%20american%20history/african%20american%20history/microaggressions_black.pdf

TRAMPOTA, T., VOJTĚCHOVSKÁ, M. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-807-3676-834

VAN DIJK, T. A. *Racism and the Press*. [online] Londýn a New York: Routledge. 1991. [cit. 26.2.2015]. Dostupné z:
<http://www.discourses.org/OldBooks/Teun%20A%20van%20Dijk%20%20Racism%20and%20the%20Press.pdf>

VAN DIJK, T. A. *New(s) Racism: a Discourse Analytical Approach*. In Cottle, S. *Ethnic Minorities and the Media*. Buckingham, Philadelphia: Open University Press, 2000.

VAN DIJK, T. A. Ideologies, racism, discourse: Debates on immigration and ethnic issues [online]. In: Jessika ter Wal & Maykel Verkuyten (Eds.), *Comparative perspectives on racism*. Aldershot etc.: Ashgate, 2000, 91-116. [cit. 26.2.2015]. Dostupné z:
<http://www.discourses.org/OldArticles/Ideologies,%20racism,%20discourse.pdf>

VAN DIJK, T.A. Political discourse and ideology. [online] In: Clara Ubaldina Lorda & Montserrat Ribas (Eds.), *Anàlisi del discurs polític*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. IULA, 2002, 15-34. [cit. 26.2.2015]. Dostupné z:
<http://www.discourses.org/OldArticles/Political%20Discourse%20and%20Ideology.pdf>

VODOCHODSKÝ, I. *Stereotypy mediálního obrazu Romů v roce 2013*. [online] Praha: NEWTON Media, a.s., 2013. [cit. 26.2.2015]. Dostupné z:
<http://www.newtonmedia.cz/cs/mediainfo-cz/analyzy/romove-vneklidnedobe/detail>

Diplomové práce

SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Obraz Romů v televizním zpravodajství - příklad mediální konstrukce reality*. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, 2007, disertační práce. Vedoucí práce PhDr. Jaromír VOLEK, Ph.D.

BADÁŇOVÁ, Adéla. *Proměny mediální reprezentace Romů v českém tisku*. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, 2010, diplomová práce. Vedoucí práce PhDr. Jaromír VOLEK, Ph.D.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Seznam tabulek a grafů

Příloha č. 2: Přehled výzkumného vzorku – zpravodajské články

Příloha č. 3: Kódovací tabulky

Příloha č. 4: Záznamový arch kódování

Příloha č. 1: Seznam tabulek a grafů

Tabulka č.1 Romové jako viníci - přehled nejčastějších typů negativních společenských jevů

Tabulka č.2 Počet zveřejněných článků jednotlivými médii

Graf č. 1 Nejčastější typy negativních společenských jevů

Příloha č. 2: Přehled výzkumného vzorku – zpravodajské články

Číslo výzkumné jednotky	Datum	Mediální titul	Název článku
1	8.4.2014	Deník.cz	Amnesty kritizuje protiromské násilnosti v Unii, výtka mívá i na ČR
2	8.4.2014	TN.cz	Česko čelí další kritice za diskriminaci a násilnosti na Romech
3	8.4.2014	iDNES.cz	Česká policie přivírá nad útoky na Romy oči, kritizuje Amnesty
4	7.4.2014	Deník.cz	Rada Evropy: Většina Romů v Evropě trpí segregací a chudobou
5	7.4.2014	iDNES.cz	Okamura napsal o své kandidátce, že nemá ani kapku cikánské krve
6	6.4.2014	Aktuálně.cz	Maďaři volí. Vyhraje pravice, v sázce je ústavní většina
7	6.4.2014	iDNES.cz	TELEVIZIONÁŘ: Cigán, ne Rom. Nevadí, pokud se slíbí umění
8	6.4.2014	iDNES.cz	Maďaři volili nový parlament, v ulicích Budapešti se kampaň nezastavila
9	5.4.2014	Aktuálně.cz	Novým králem olašských Romů je podnikatel Robert Beneš
10	5.4.2014	iDNES.cz	Olašští Romové mají nového krále: podnikatele z Brna, který slíbil změnu
11	5.4.2014	TN.cz	Olašští Romové mají nového krále! Je jím podnikatel z Brna
12	4.4.2014	Aktuálně.cz	Maďaři si myslí, že Bruselu jde o ovládnutí jejich trhů
13	4.4.2014	Deník.cz	Romský summit v Bruselu bude jednat o integraci této menšiny v EU
14	3.4.2014	iDNES.cz	Starosta koupil levně parcelu, teď čelí kritice i trestnímu oznámení
15	1.4.2014	Aktuálně.cz	Francouzský premiér: Toreador proslulý tažením proti Romům
16	1.4.2014	Deník.cz	Slovenský úřad zrušil bourání stavby v romské osadě
17	5.5.2014	Deník.cz	Nacionalisté s pochodněmi projdou večer Litvínovem a pak znovu
18	5.5.2014	Deník.cz	Schwarzenberg v rakouském parlamentu varoval před rasismem
19	5.5.2014	Deník.cz	Pochod radikálů bude delší
20	5.5.2014	iDNES.cz	Varnsdorf ruší jednu z ubytoven. Může to přinést potíže, varuje expert
21	4.5.2014	Deník.cz	Pražané zkoušeli žít s Romy v Chánově, budou v televizi
22	4.5.2014	Deník.cz	Starostové ze severu Čech se obávají protiromských demonstrací
23	3.5.2014	Novinky.cz	Malí v boji o Brusel zkoušejí kritiku EU, protiromské pokřiky či kupování voličů. Komu to vyjde?
24	2.5.2014	Deník.cz	Radikálové pochodovali Ústím. Policie zadržela 10 lidí
25	2.5.2014	Deník.cz	Radikálové pochodovali Ústím
26	1.5.2014	Aktuálně.cz	Policie v Ústí zatýkala, ale na střety radikálů nedošlo
27	1.5.2014	Novinky.cz	V Ústí nad Labem pochodovala radikální pravice i antifašisté s Romy

28	1.5.2014	iDNES.cz	Ústím prošli radikálové levice i pravice, policisté zabavili 19 zbraní
29	31.7.2014	Deník.cz	Děčín: Noční napadení na sídlišti!
30	30.7.2014	Deník.cz	Na Slovensku je neobvyklá zeď proti Romům
31	30.7.2014	iDNES.cz	Lidé z textilky Veba jdou do voleb, chtějí bič na nepřizpůsobivé
32	30.7.2014	iDNES.cz	Starosta Tanvaldu Polák po 24 letech končí. Problém s Romy nedořešil
33	30.7.2014	iDNES.cz	Francouzské školy odmítají přijímat malé Romy. Jejich přihlášky ignorují
34	29.7.2014	Aktuálně.cz	Obchod s orgány ve válce v Kosovu? Vyšetřovatelé mají důkaz
35	29.7.2014	Deník.cz	Brno čeká na dvě sochy a památník
36	29.7.2014	Deník.cz	Zajatcům v Kosovu byly brány orgány, ale důkazy na proces nejsou
37	29.7.2014	Deník.cz	Z Podhoranu se může stát centrum pro Romy
38	29.7.2014	Deník.cz	Prostituce, napadený Rom, hluk z bytu. Mluvčí strážníků vypráví
39	29.7.2014	Novinky.cz	O zabíjení srbských zajatců v Kosovu kvůli prodeji orgánů existují důkazy
40	29.7.2014	iDNES.cz	Pryč s pianem, ohrožuje bezpečnost dopravy, žádají řidiči autobusů
41	28.7.2014	Novinky.cz	Za řádění násilníků ve Strýčkovcích může padnout až desetiletý trest
42	27.7.2014	iDNES.cz	Romů s titulem přibývá. Elita menšiny se rozrůstá i díky stipendiím
43	25.7.2014	Deník.cz	Romové mají udělat v Děčíně pořádek. Pomohou tak strážníkům
44	25.7.2014	Deník.cz	Romové mají udělat v Děčíně pořádek
45	25.7.2014	iDNES.cz	Náměstí v Karviné se z VIP místa proměnilo v obávanou lokalitu
46	23.7.2014	Deník.cz (Frýdecko-místecký a Třinecký)	Tři mrtví po střelbě v ostravském Cotton Clubu a prodej OKD
47	23.7.2014	Deník.cz (Moravskoslezský)	Tři mrtví po střelbě v ostravském Cotton Clubu a prodej OKD
48	21.7.2014	Deník.cz	Pojď na boršč, zvala živá matřjoška
49	21.7.2014	Deník.cz	Králův Háj: Jedno z nejzdařilejších sídlišť v Česku
50	21.7.2014	Deník.cz	Hlídky u nádraží v Přerově? Jsou vidět, shodují se lidé
51	21.7.2014	Deník.cz	V Prasečáku lidé zůstávají, cisternu si radnice nechá
52	21.7.2014	Deník.cz	Hlídky u nádraží jsou vidět častěji
53	21.7.2014	Deník.cz	Lidé zůstávají v prasečáku. Cisternu tu radnice nechá
54	18.7.2014	Deník.cz	Pomoc? Klíčové je vzdělání
55	18.7.2014	Deník.cz	Kauza údajného zneužívání Romů uspíšila bývalému knězi duchod
56	17.7.2014	iDNES.cz	V belgickém městě se usadili Romové, starosta je vyhání hlasitou hudbou
57	16.7.2014	iDNES.cz	Přednádraží 2014. Chystá se dražba domů i sraz rodin
58	15.7.2014	Deník.cz	Změna Bronxu? Až vymytí drogy
59	15.7.2014	Deník.cz	Na Cejlu se běžně prodává heroin
60	15.7.2014	Deník.cz	Tři miliony od Romů ve Vsetíně asi nedostanou
61	15.7.2014	Deník.cz	Brněnský Bronx? Drogy a špinavé prostředí
62	15.7.2014	Deník.cz	Falešný e-mail mate lidi

63	14.7.2014	Deník.cz	Neposedné Romy u hradeckého Atria i nadále krotí strážníci
64	14.7.2014	Deník.cz	Obyvatelé ze Zašovské ulice ve Valašském Meziříčí si stěžují na Romy
65	12.7.2014	Aktuálně.cz	Přeslapy politiků na sociálních sítích? Urážky i rasismus
66	10.7.2014	Deník.cz	V německé společnosti slíjí předsudky proti Romům
67	9.7.2014	Novinky.cz	Knihovna žije rapem!
68	7.7.2014	Deník.cz	Danielová: Vztahy jsou lepší
69	5.7.2014	iDNES.cz	Parlamentní karty mám od zavražděného Housky, tvrdí mystifikátor Kohout
70	4.7.2014	iDNES.cz	Romové nechtějí pracovat a Češi jsou rasisté, odpovídali školáci
71	4.7.2014	iDNES.cz	Ostrava může získat stamiliony na řešení vyloučených lokalit
72	4.7.2014	TN.cz	Rodiče nutili děti krást peněženky a mobily! Skončili u soudu
73	4.7.2014	iDNES.cz	Kohout už je zase falešný asistent a také poslanec. Kvůli parkování
74	3.7.2014	Novinky.cz	Německo zpřísňuje udělování azylu pro obyvatele balkánských zemí
75	2.7.2014	Aktuálně.cz	Německý učitel kradl v Osvětimi. Prý pro své žáky
76	2.7.2014	Deník.cz	Kšeftují v Lovosicích s chudobou? Fámy, tvrdí radnice i správci bytů
77	2.7.2014	Novinky.cz	Německý učitel kradl v Osvětimi
78	2.7.2014	TN.cz	Ostuda! Německý učitel kradl v Osvětimi! Je to pro žáky, tvrdil
79	1.7.2014	Deník.cz	Do ghetta u přerovského nádraží přijel ministr Chovanec. Slíbil opatření
80	30.6.2014	Deník.cz	Chaloupka podle soudu není vyňat z řízení za výroky o Romech
81	30.6.2014	Novinky.cz	Chaloupka se soudu za výroky o Romech zřejmě nevyhne
82	30.6.2014	Deník.cz	FILM TÝDNE: CESTA VEN
83	29.6.2014	Aktuálně.cz	Okamura: Ministr pro lidská práva je zbytečný, řeší cizince
84	29.6.2014	Deník.cz	Okamura: Ministra pro lidská práva přeci vůbec nepotřebujeme
85	29.6.2014	Novinky.cz	Házejí nám klacky pod nohy, tvrdí Okamura o poměrech ve Sněmovně
86	27.6.2014	Deník.cz	Áčko Rom Staru slaví titul mistra
87	27.6.2014	Deník.cz	Vojta Lavička: Nahoru a dolů
88	26.6.2014	Deník.cz	Američtí studenti na Nymbursku sledují, jak žijí romské rodiny
89	25.6.2014	Novinky.cz	Soud propustil Pechance, který na diskotéce ubodal Roma
90	25.6.2014	TN.cz	Vrah Pechanec je po 13 letech volný, byl podmíněně propuštěn
91	25.6.2014	iDNES.cz	OČIMA STŘEDOEVROPANA: Pro Čechy - první světová válka začala v červenci
92	24.6.2014	Aktuálně.cz	Mladý Rom je po únosu v Paříži v kómatu. Pachatelé unikají
93	23.6.2014	Deník.cz (Děčínský)	Stolperstein připomene v Děčíně nacistické vraždění během války
94	23.6.2014	Deník.cz (Ústecký)	Stolperstein připomene v Děčíně nacistické vraždění během války

95	23.6.2014	iDNES.cz	OČIMA STŘEDOEVROPANA: Zákon, který může udělat z Romů bezdomovce
96	20.6.2014	Deník.cz	Bor nechce být "městem mačet", změnit image pomáhají i neziskovky
97	17.6.2014	Aktuálně.cz	Ohavný čin, prohlásil o lynčování romského vandala Hollande
98	17.6.2014	Deník.cz	Norsko se chystá zakázat žebrání na veřejnosti, prý kvůli Romům
99	17.6.2014	Deník.cz	Prezidenta Hollande pobouřilo lynčování mladého Roma
100	17.6.2014	Novinky.cz	Vražda na Mostecku. Smrtí skončila hádka dvou Romů
101	17.6.2014	Novinky.cz	Norsko se chystá zakázat žebrání na veřejnosti, prý kvůli Romům
102	17.6.2014	TN.cz	Norsko se chystá zakázat žebrání na veřejnosti, prý kvůli Romům
103	17.6.2014	iDNES.cz	Dav ve Francii zlynčoval mladého Roma, kterého podezřívá z vloupání
104	17.6.2014	iDNES.cz	Norové chtějí zakázat žebrání, provinilci stráví tři měsíce za mřížemi
105	16.6.2014	Deník.cz	Sociálnímu bydlení Romů v Boršicích nejspíš zabrání současný územní plán
106	16.6.2014	Deník.cz	Hádka skončila vraždou. Pobodaný Rom zraněním podlehl
107	15.6.2014	Deník.cz (Moravskoslezský)	Novodobé záškoláky kryjí rodiče
108	15.6.2014	Deník.cz	Miss Roma 2014 je ze Slovenska. Na trůn usedla Adriana Malfková
109	14.6.2014	Deník.cz	Novodobé záškoláky kryjí rodiče
110	14.6.2014	Deník.cz (Jihomoravský)	Studenti malovali s romskými dětmi
111	14.6.2014	Deník.cz	Šampionem Mostecka je rezervní tým Sokola Obrnice. Dařilo se i Romům
112	13.6.2014	Deník.cz	V baru na Slovensku odmítli obsloužit romský pár. Dostane odškodné
113	13.6.2014	Deník.cz	Novodobé záškoláky kryjí rodiče
114	12.6.2014	Deník.cz	Asistenti prevence kriminality jsou na pracáku
115	12.6.2014	Deník.cz (Chebský)	Asistenti prevence jsou na pracáku
116	12.6.2014	Novinky.cz	Romy neobsloužili v restauraci, dostanou odškodnění 300 eur
117	12.6.2014	Novinky.cz	Scenárista a výtvarník Vojtěch Mašek: Komiks umí věci, které literatura ne
118	11.6.2014	Deník.cz (Brněnský)	Studenti malovali s romskými dětmi
119	11.6.2014	iDNES.cz	Před lety úspěšně žalovali Česko, teď mladí Romové marně hledají práci
120	10.6.2014	Deník.cz	Ghettofest zažil rekordní návštěvnost, přišly 3 tisíce lidí
121	15.4.2014	Deník.cz	Dubí hledá asistenty. V Duchcově si je chválí
122	15.4.2014	iDNES.cz	Vyčistěte ulice od Romů, nabádal policisty v Paříži interní dokument
123	14.4.2014	Deník.cz	Mladý kněz Josef Prokeš boří mýty o zkostnatělosti církve
124	14.4.2014	Deník.cz	Na Slovensku korunovali nového romského krále Róberta I.
125	14.4.2014	iDNES.cz	Zákaz vyhnal hernu z Jihlavy do Čížova. Skončí i tam, rozhodla obec
126	11.4.2014	Deník.cz (Královéhradecký)	Vadí – nevadí: Divadlo, kde je každý sám sebou
127	10.4.2014	Deník.cz	Vadí – nevadí: Divadlo, kde je každý sám sebou
128	9.4.2014	Deník.cz	AI: Nad útoky na Romy se v ČR přivírají oči

129	9.4.2014	Deník.cz	Varnsdorfské ghetto na Kovářské se rozrůstá, stěhují se tam lidé z ubytoven
130	9.4.2014	Deník.cz	Maďarský Jobbik ovlivňuje radikální strany ve východní Evropě
131	9.4.2014	Deník.cz	Varnsdorfské ghetto na Kovářské se rozrůstá
132	9.4.2014	Deník.cz	Nymburští Romové ve stanech končí, mají náhradní ubytování
133	8.4.2014	Aktuálně.cz	Amnesty: Romové v EU trpí. Špatným příkladem je Česko
134	10.6.2014	Deník.cz	Přerov: policisté dvakrát zasahovali v romské čtvrti
135	9.6.2014	iDNES.cz	V Ostrově chtějí řešit problémy s Romy. Inspirovali se v Anglii
136	31.7.2014	iDNES.cz	Dienstbier: Prasečák na místě, kde trpěli lidé, je neúčtou k obětem
137	31.7.2014	iDNES.cz	Na problémová místa v Děčíně budou dohlížet dobrovolné romské hlídky
138	8.4.2014	Deník.cz	Romštinu považuje za svou mateřštinu 41 tisíc lidí
139	14.5.2014	Deník.cz	84 procent lidí považuje soužití Romů a Čechů za špatné
140	12.5.2014	Deník.cz	Chtějí tragédie v Budišově využít radikálové?
141	5.5.2014	Deník.cz	Antisemitismu na webu v Česku přibylo, fyzických útoků ale ne
142	5.6.2014	iDNES.cz	Přepadení snědými mladíky jsem si vymyslel, přiznal hoch v Jihlavě
143	19.4.2014	Deník.cz	Hrůzná zkušenost: V centru Ústí vám nikdo v nouzi nepomůže
144	22.5.2014	Deník.cz	Věře Bílé je 60
145	15.5.2014	Deník.cz	První česká paterčata z Milovic oslaví jeden rok

Příloha č. 3: Kódovací tabulky

Médium	
Kód	Kategorie jednotky
1	Novinky.cz
2	iDNES.cz
3	Nova.cz/TN.cz
4	Aktualne.cz
5	Deník.cz

Zjištěna přítomnost negativního společenského jevu	
Kód	Kategorie jednotky
1	Ano
2	Ne

Typ negativního společenského jevu	
Kód	Kategorie jednotky
1	Kriminalita
2	Motiv obecného ohrožení
3	Extremismus
4	Bydlení a sociálně vyloučené lokality
5	Problematické občanské soužití
6	Nezaměstnanost
7	Zneužívání sociálního systému
8	Dluhy
9	Záškoláctví
10	Diskriminace
11	Jiné (válka, sexuální zneužívání apod.)
X	Absence jevu

Postavení Romů v kontextu negativního společenského jevu	
Kód	Kategorie jednotky
1	Viník
2	Oběť
3	Kombinace obou variant v článku
4	Nezjištěno
X	Absence jevu

Zjištěna přítomnost projevů rasové mikroagrese	
Kód	Kategorie jednotky
1	Ne
2	Ano - mikroútok
3	Ano - Mikrourážka
4	Ano - Mikroznehdnocení

Příloha č. 4: Záznamový arch kódování hypotéz H(1), H(2) a H(3)

Číslo výzkumné jednotky	Výzkumná jednotka - médium	Přítomnost negativního společenského jevu – H(1)	Typ negativního společenského jevu	Postavení Romů v kontextu negativního společenského jevu – H(2)	Přítomnost projevů rasové mikroagrese – H(3)
1	5	1	1	2	1
2	3	1	1	2	1
3	2	1	1	X	1
4	5	1	1	2	4
5	2	1	9	1	2, 4
6	4	1	3	4	1
7	2	2	X	X	1
8	2	1	3	4	3
9	4	2	X	X	1
10	2	2	X	X	1
11	3	2	X	X	1
12	4	1	3	4	1
13	5	2	X	X	1
14	2	1	5	1	3
15	4	1	1,3	1	1
16	5	1	3,4	1	1
17	5	1	3	4	1
18	5	2	X	X	1
19	5	1	3	4	1
20	2	1	1,2,4,5	1	1
21	5	1	4,5	3	4
22	5	1	1,3,4,7	3	1
23	1	1	1,7	1	2
24	5	1	3	2	2
25	5	1	3	2	1
26	4	1	2,3	3	1
27	1	1	2,3	3	1
28	2	1	2,3	3	1
29	5	1	1,2,5	1	3
30	5	1	4, 10	1	1
31	2	1	1, 4,7	1	2
32	2	1	4	1	3
33	2	1	10	2	1
34	4	1	11	2	1

35	5	2	X	X	1
36	5	1	11	2	1
37	5	1	2,4,5	1	1
38	5	1	1, 5	3	1
39	1	1	11	2	1
40	2	1	2	1	1
41	1	1	1	1	1
42	2	2	X	X	1
43	5	1	1,2,5	3	3
44	5	1	1,2,5	3	3
45	2	1	2,4,5	1	1
46	5	2	X	X	1
47	5	2	X	X	1
48	5	2	X	X	1
49	5	2	X	X	1
50	5	1	2,5	1	4
51	5	1	4,5	1	4
52	5	1	1,2,5	1	4
53	5	1	4,5,8	1	4
54	5	1	1,4,10	3	1
55	5	1	4,11	2	1
56	2	1	11	2	1
57	2	1	4	4	1
58	5	1	1,4,10	3	1
59	5	1	4	4	1
60	5	1	8	1	1
61	5	1	1,4,10	3	1
62	5	1	7	2	1
63	5	1	5	1	3
64	5	1	5	1	1
65	4	1	1	1	3
66	5	1	7, 10	1	1
67	1	2	X	X	1
68	5	2	X	X	1
69	2	1	1	4	1
70	2	1	6, 7, 10	1	1
71	2	1	1,4,5,8	3	1
72	3	1	1	1	1
73	2	1	1	4	1
74	1	1	11	4	1
75	4	2	X	X	1

76	5	1	2,4,5	1	4
77	1	2	X	X	1
78	3	2	X	X	1
79	5	1	1,4	1	1
80	5	1	1, 10	2	1
81	1	1	1	1	1
82	5	2	X	X	1
83	4	1	10	4	1
84	5	1	10	4	1
85	1	1	10	4	1
86	5	2	X	X	1
87	5	2	X	X	1
88	5	1	4, 10	2	1
89	1	1	1,3	2	1
90	3	1	1,3	2	1
91	2	2	X	X	1
92	4	1	1,11	2	1
93	5	2	X	X	1
94	5	2	X	X	1
95	2	1	1,4	1	1
96	5	1	5	4	1
97	1	1	1	3	1
98	5	1	1	1	1
99	5	1	1	3	1
100	5	1	1	1	1
101	1	1	1	1	1
102	3	1	1	1	1
103	2	1	1	3	1
104	2	1	1	1	1
105	5	1	2,4	4	3
106	5	1	1	1	1
107	5	1	9	1	1
108	5	2	X	X	1
109	5	1	9	1	1
110	5	1	5	4	1
111	5	2	X	X	1
112	5	1	10	2	1
113	5	1	9	1	1
114	5	1	4	4	1
115	5	1	4	4	1
116	1	1	10	2	1

117	1	2	X	X	1
118	5	1	5	4	1
119	2	1	1,6,10	3	1
120	5	2	X	X	1
121	5	1	1,5	3	1
122	2	1	1	2	1
123	5	2	X	X	1
124	5	2	X	X	1
125	2	1	1	4	1
126	5	2	X	X	1
127	5	2	X	X	1
128	5	1	10	2	1
129	5	1	1,2,4,5	1	1
130	5	1	1,3	2	1
131	5	1	1,2,4,5	1	1
132	5	1	4,8	1	1
133	4	1	10	2	1
134	5	1	1,4	1	1
135	2	1	5	1	1
136	2	1	10	2	1
137	2	1	2,4,7	2	4
138	5	2	X	X	1
139	5	1	5	4	1
140	5	1	1,3,5	3	1
141	5	1	3	2	1
142	2	1	1	3	1
143	5	1	1	1	1
144	5	2	X	X	1
145	5	1	1	1	3